

T.C.

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

GELENEKSEL TÜRK EL SANATLARI ANASANAT DALI

ISPARTA İLİ KEÇİBORLU İLÇESİ İNCESU BELDESİ DÜZ DOKUMALARI

Kazim AKDAĞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Rengin OYMAN

ISPARTA, 2010

KABUL VE ONAY

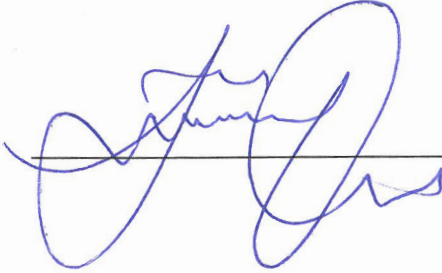
Kazim AKDAĞ tarafından hazırlanan Isparta İli Keçiborlu İlçesi İncesu Beldesi Düz Dokuma Yaygıları başlıklı bu çalışma, 28.05.2010 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd.Doç.Rengin OYMAN (Başkan)

Yrd. Doç. Rengin OYMAN (Danışman)

Doç. Dr. Filiz N. ÖLMEZ (Üye)

Prof. Dr. Nuran Kayabaşı (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Ali M. BAYRAKTAROĞLU

Enstitü Müdürü

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (28/05/2010)

Kazim AKDAĞ

ÖNSÖZ

Zengin bir kültüre sahip olan Anadolu insanı birçok alanda olduğu gibi dokuma alanında da oldukça geniş bir birikime sahiptir. Geleneksel Türk El Sanatları içinde yer alan düz dokumalar sanatsal açıdan çok önemli bir yere sahiptir. Düz dokumaların üretildiği İncesu yöresi, bulunduğu bölge ve taşıdığı kültür değerleri itibarıyla araştırmaya ve incelemeye değer, örnek yörelerimizdendir. Araştırma konusu olarak Isparta İli Keçiborlu İlçesi İncesu Beldesi düz dokumaları belirlenmiştir. Araştırma, yöre insanı tarafından oldukça geniş bir kullanım alanı olduğu belirtilen düz dokuma örneklerini tanımak ve tanıtmak amacıyla yapılmıştır. Düz dokumaların tarihçesi, kullanılan malzemeler, araçlar, uygulanan teknikler, desenler belirlenmiştir.

Öncelikle bu araştırmada konunun belirlenmesini sağlayan, çalışmalarım sırasında beni yalnız bırakmayan değerli hocam Yrd. Doç. Rengin OYMAN'a, çalışmamda bana maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen aileme, düz dokuma örneklerini bana sunan ve konu hakkındaki bilgilerini esirgemeyen İncesu halkına teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Kazim AKDAĞ

Isparta, 2010

ÖZET

ISPARTA İLİ KEÇİBORLU İLÇESİ İNCESU BELDESİ DÜZ DOKUMALARI

KAZİM AKDAĞ

Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi, sayfa, Mayıs 2010

Danışman: Yrd. Doç. Rengin OYMAN

Düz dokumalar, Türklerin Orta Asya'dan günümüze kadar evlerinde yaygılardan dekoratif süslemeye kadar birçok kullanım alanı bulmuştur. Özellikle konar-göçer aile toplumlarının vazgeçilmez eşyalarıdır. Yöredeki halk tarafından yıllarca dokunan kilimler, genç kızların çeyizlerine konulmaktadır. Bu kilimlerin çoğu genellikle sandıklarda depolanmış haldedir.

İncesu Beldesinde hayvancılıkla uğraşın sonucu, dokumalarda kullanılan kıl ve yün ipi kullanılmaktadır. Düz dokumaların yapıldığı tezgâhlara yörede Hana adı verilmektedir. Yörede yapılan dokumalar, kağnılı, yedirge, gülgülü, elmalı, çıbıklı, tek kanat, namazlağ, koçboynuzlu gibi düz dokuma yaygıları bulunmaktadır. Eğri atıklı, sarma konturlu, ilikli kilim dokuma teknikleri uygulanmaktadır.

Geleneksel Türk El Sanatları içerisinde önemli bir yere sahip olan düz dokuma yaygıları, günümüzde yeterli değeri görmemektedir. Bu nedenle düz dokuma yaygılarının tanıtılması amaçlanmaktadır.

Bu çalışma, İncesu beldesinde ulaşılan Düz Dokuma örnekleri fotoğraflanıp konu ile ilgili kaynaklar taranmıştır. Düz dokumaların; iplik hazırlama, dokumanın yapılması, dokuma teknikleri ve yöresel isimleri ve farklılıklar belirlenmeye çalışmıştır. Malzeme, form, renk, dokuma teknikleri ve yöresel ürünleri kaynak kişilerden alınan bilgilerle literatüre eklenmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Isparta, Keçiborlu, İncesu, Düz dokuma, Yörük. Tezgah, İp

ABSTRACT

THE PLAIN WEAVE OF ISPARTA'S KEÇİBORLU VİLLAGE

KAZİM AKDAĞ

Suleyman Demirel University, Fine Arts Institute

Master Thesis, pages, May 2010

Supervising: Asst. Prof. Rengin OYMAN

Flat weave has found a usage field Turas decorations or ground cloth such as carpet or rug from Central Asia to now in Turks' houses. It is one of the indispensable goods of unsettled families. Rugs that have been weaved for years by local community are put in marriage portion. Most of these rugs are stored in the chests.

As a result of livestock in İncesu Village, hair and wool has been used in weaving. Looms which are used for plain weave are called "Hana" in the region. The weaves of this region are (kağnılı) with carts, yedirge, gülgülü, (elmalı) with apples, (Çıbıklı) striped, single wings, prayer rug, with cleat. Curved scarf, wrapping outline and buttoned rug weaving are the techniques which have been used.

The plain weave rugs that has a significant place in traditional Turkish handcrafts haven't been valued nowadays. For this reason, it is aimed to introduce the plain weave rugs.

While this research has been being prepared the plain weave samples in İncesu Village have been taken in photos; the resources related to these subjects are searched. Preparing threads, making woven, the techniques of weave and their names in the area and their differences have been tried to determine. It is aimed to add substances, forms, colors, the techniques of weave and area products to the literature by the information taken from resource person.

Keywords: Isparta, Keçiborlu, The plain weave of İncesu, rope, loom, Yoruk.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ	x
RESİMLER DİZİNİ	xii
KISALTMALAR DİZİNİ	xiii
1. GİRİŞ	14
1.1. Kuramsal Temeller	16
2. MATERYAL VE YÖNTEM.....	22
2.1. Materyal	22
2.2. Yöntem.....	22
2.3. Veri Toplanması ve Çözümü	22
3. BULGULAR.....	23
3.1. Isparta İli Keçiborlu İncesu Beldesi Düz Dokumalarının Tarihçesi.....	23
3.2. Isparta İli Keçiborlu İlçesi İncesu Beldesi Düz Dokumalarının Teknik Özellikleri	27
3.3. Kullanılan İpler	27
3.4. Tezgâh ve Diğer Araçlar	27
3.4.1. Tezgâh	27
3.4.2. Diğer Araçlar.....	29
3.4.2.1. Kırklık	29
3.4.2.2. Kıl Tarağı	29
3.4.2.3. Kirman(Eğirtmeç)	30
3.4.2.4. Kirkit	31
3.3. ISPARTA İLİ KEÇİBORLU İLÇESİ İNCESU BELDESİ DÜZ DOKUMALARININ SANATSAL ÖZELLİKLERİ	31
3.5.1. Kullanılan Motifler ve Anlamları.....	31
3.5.1.1. Koçboynuzu	32
3.5.1.2. Pıtrak	32

3.5.1.3. Eliböğründe (elibelinde).....	33
3.5.1.4. Göz.....	33
3.3.5.5. Su Yolu (Sığır Sidiği)	34
3.5.1.7. Tabaka.....	35
3.5.1.8. Aynalı Tabaka.....	35
3.5.1.9. Kapak Yeleni.....	35
3.5.1.10. Kelebek	36
3.5.1.11. Elma	36
3.5.1.12. Kıvrım	37
3.5.1.14. Gülbudak.....	38
3.5.1.15 Kuşburnu (canavar ayağı)	38
3.5.1.16. Kurtağzı.....	38
3.5.1.17. Makas	39
3.5.1.18. Takkalı Makas.....	39
3.5.1.19. Yedirge.....	39
3.5.1.20. Çıbıklı Göbek.....	40
3.5.1.21. Kuş	40
3.5.1.22. El Parmak.....	41
3.5.1.23. Parmaklı	41
3.5.1.24. Küpe	42
3.5.1.25. Kağnı	42
3.5.1.26. Teker	43
3.5.1.27. Akayak	43
3.5.1.28. İç içe.....	44
3.5.1.29.Beştaş	44
3.5.1.30.Boynubükük	44
3.5.1.31.Fener.....	45
3.5.2. Yüzey Şemaları ve Kompozisyon Özellikleri.....	45
3.5.3. Kullanılan Boya ve Renkler	45
3.6.1. Isparta İncesu Beldesi Düz Dokumalarının Teknik Özelliklerine Göre Sınıflandırılması.....	46
3.6.2. Isparta İncesu Beldesi Düz Dokumaların Desen Özelliklerine Göre	

Sınıflandırılması.....	47
3.6.3. Isparta İncesu beldesi Düz Dokuma Örnekleri	48
4. BULGULAR VE YORUM.....	90
5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	91

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Koçboynuzu Motifi.....	32
Şekil 2. Pıtrak Motifi.....	32
Şekil 3. Eliböğünde (elibelinde) Motifi	33
Şekil 4. Göz Motifi	34
Şekil 5. Su Yolu Motifi.....	34
Şekil 6. Ayna Motifi	34
Şekil 7. Tabaka Motifi	35
Şekil 8. Aynalı Tabaka Motifi.....	35
Şekil 9. Kapak yeleni Motifi.....	36
Şekil 10. Kelebek Motifi.....	36
Şekil 11. Elma Motifi.....	37
Şekil 12. Kıvrım Motifi.....	37
Şekil 13. Çifte Kıvrım Motifi.....	37
Şekil 14. Gülbudak Motifi	38
Şekil 15. Kuşburnu Motifi	38
Şekil 16. Kurtağzı Motifi	38
Şekil 17. Makas Motifi	39
Şekil 18. Takkalı Makas Motifi	39
Şekil 19. Yedirge Motifi	39
Şekil 20. Çıbıklı Göbek Motifi	40
Şekil 21. Kuş Motifi.....	40
Şekil 22. El Parmak Motifi	41
Şekil 23. Parmaklı Motifi.....	41
Şekil 24. Küpe Motifi	42
Şekil 25. Kağnı Motifi	42
Şekil 26. Teker Motifi.....	43
Şekil 27. Akayak Motifi.....	43
Şekil 28. İççe Motifi	44
Şekil 29. Beştaş Motifi.....	44
Şekil 30. Boynubükük Motifi.....	44
Şekil 31. Fener Motifi	45
Şekil 32. Kıl kilim -1 Yüzey Şeması.....	48
Şekil 33. Kıl Kilim -1 Motifleri	48
Şekil 34. Kıl kilim -2 Yüzey Şeması.....	50
Şekil 35. Kıl kilim-2 Motifleri	50
Şekil 36. Yün kilim -1 Yüzey Şeması.....	52

Şekil 37. Yün Kilim -1 Motifleri	52
Şekil 38. Yün kilim -2 Yüzey Şeması	54
Şekil 39. Yün Kilim -2 Motifleri	54
Şekil 40. Yün kilim -3 Yüzey Şeması	56
Şekil 41. Yün Kilim -3 Motifleri	56
Şekil 42. Yün kilim -4 Yüzey Şeması	58
Şekil 44. Yün kilim -5 Yüzey Şeması	60
Şekil 45. Yün Kilim -5 Motifleri	60
Şekil 46. Yün kilim -6 Yüzey Şeması	62
Şekil 47. Yün Kilim -6 Motifleri	62
Şekil 48. Yün kilim -7 Yüzey Şeması	64
Şekil 49. Yün Kilim -7 Motifleri	64
Şekil 50. Yün kilim -8 Yüzey Şeması	66
Şekil 51. Yün Kilim -8 Motifleri	66
Şekil 52. Yün kilim -9 Yüzey Şeması	68
Şekil 53. Yün Kilim -9 Motifleri	68
Şekil 54. Yün kilim -10 Yüzey Şeması	70
Şekil 55. Yün Kilim -12 Motifleri	70
Şekil 56. Yün kilim -11 Yüzey Şeması	72
Şekil 57. Yün Kilim -13 Motifleri	72
Şekil 58. Yün Kilim -12 Yüzey Şeması	74
Şekil 59. Yün Kilim -12 Motifleri	74
Şekil 60. Yün Kilim -13 Yüzey Şeması	76
Şekil 61. Yün Kilim -13 Motifleri	76
Şekil 62. Yün Pano -1 Yüzey Şeması	78
Şekil 63. Yün Pano-1 Motif Çizimleri	78
Şekil 64. Yün Çanta -1 Yüzey Şeması	80
Şekil 65. Yün Çanta -1 Motifleri	80
Şekil 66. Yün Çanta -2 Yüzey Şeması	82
Şekil 67. Yün Çanta -2 Motifleri	82
Şekil 68. Yün Çanta-3 Yüzey Şeması	84
Şekil 69. Yün Çanta-3 Motifleri	84
Şekil 70. Yün Heybe-1 Yüzey Şeması	86
Şekil 71. Yün Heybe Motifleri	86
Şekil 72. Yelek-1 Yüzey Şeması	88
Şekil 73. Yelek Motifleri	88

RESİMLER DİZİNİ

Resim 1. Isparta İl Haritası	17
Resim 2. Keçiborlu İlçe Haritası.....	17
Resim 3. 332x100 cm Ebadında Kanatlı Kilim Dokuması	25
Resim 4. 136x140 cm Ebadında İlikli Kilim Dokuması	25
Resim 5. 135x310 cm Ebadında Kilim Dokuması.....	26
Resim 6. Hana Tezgâh.....	27
Resim 7. Bahaz (germe takozu).....	28
Resim 8. Kırklık, Kaynak.	29
Resim 9. Kıl Tarağı.....	29
Resim 10. Kirman (Eğirtmeç).....	30
Resim 11. İplik Eğiren Kadın	30
Resim 12. Kirkit Örnekleri Resim	31
Resim 13. Kıl kilim -1	48
Resim 14. Kıl kilim -2	50
Resim 15. Yün kilim -1	52
Resim 16. Yün kilim -2	54
Resim 17. Yün kilim -3	56
Resim 18. Yün kilim -4	58
Resim 19. Yün kilim -5	60
Resim 20. Yün kilim -6	62
Resim. 21. Yün kilim -7	64
Resim 22. Yün kilim -8	66
Resim 23. Yün kilim -9	68
Resim 24. Yün kilim -10.....	70
Resim 25. Yün kilim -11.....	72
Resim 26. Yün Kilim -12.....	74
Resim 27. Yün Kilim -13.....	76
Resim 28. Yün Pano -1	78
Resim 29. Yün Çanta -1	80
Resim 30. Yün Çanta -2.....	82
Resim 31. Yün Çanta-3	84
Resim 32. Yün Heybe-1	86
Resim 33. Yelek -1	88

KISALTMALAR DİZİNİ

a.g.e	Adı geçen eser
cm	Santimetre
s	Sayfa
t.y	Tarih yok
vb	ve başkası, ve benzeri, ve bunun gibi
vs	vesaire, ve başkası, ve benzeri, ve bunun gibi
Yrd.Doç	Yardımcı Doçent
yy	Yüzyıl
md	madde
S.D.Ü	Süleyman Demirel Üniversitesi

1. GİRİŞ

Araştırmanın amacı, geçmişten günümüze gelenek ve göreneklerini koruyan kültürel zenginliğinin düz dokumalara yansımalarını incelemektir. Yapılan araştırma yok olmaya yüz tutmuş bu dokumaların gün ışığına çıkarılarak bu yörenin geleneksel değerlerinin tanıtılmasına çok önemli bir katkı sağlayacaktır.

Isparta ili Keçiborlu İlçesi İncesu Beldesi'nde önemli bir yere sahip olan düz dokumalar hakkında bilgi vermek çalışmanın en önemli amacıdır.

İncesu'da yapılan dokumaların teknik özelliklerini, kullanılan araç ve gereçleri, dokumaların renk ve desen özelliklerini belgelemek, kendi içine dönük olan bu bölgeyi yapılan bu çalışma ile tanıtmak ve dış dünya ile bir kültür köprüsü oluşturmaktır.

Yapılan araştırmada İncesu Beldesi'nde düz dokumaların muhafaza edilmeyip, satılarak kaybolmaya yüz tuttuğu dikkati çekmiştir.

Ulaşılan dokumaların özelliklerinin belirlenerek yöresel isimlerinin tespit edilmesi, motif ve yüzey şeması çizimlerinin yapılması dokuma formlarının oluşturulması hedeflenmiştir.

Yöresel dokumalarla ilgili birçok araştırma olmasına rağmen, İncesu Beldesi'nde yapılan düz dokumaların detaylı bir şekilde incelenmediği belirlenerek, bu eksikliğin giderilmesi amacı ile araştırma yapılmıştır.

Köyden kente yapılan göçler, farklı sanayi kollarının gelişmesi, köylerde eğitim düzeyinin artması, tüketicilerin daha çok makine dokumacılığına yönelmesi, dokumacılık konusunda bilimsel araştırmaların ve destekleyici programların yeterli olmaması, geleneksel el sanatlarımızın unutulmasına yol açmaktadır.

Bu gelişmeler ışığında Geleneksel Türk El Sanatlarından olan düz dokumalarda önemini yitirmeye başlamıştır. Yörede, düz dokumaların sadece belli yaş grubunun üstündeki kadınların dokuması, gençlerin dokumaya karşı ilgisiz olmaları, yöre insanı da ekonomik ihtiyaçlardan dolayı eski dokumaları satarak elden çıkarması, düz dokumaların geleceği açısından önemli bir sorun olmaktadır.

İncesu Beldesi'nde dokunan düz dokumalar teknik, desen ve renk bakımından oldukça zengin örneklerdir.

Yörede bulunan düz dokumalar belgelendirmek ve bunların koruma altına alınması gerektiği, kullanılan renk ve motiflerin, ayrıca kullanım alanlarının belgelenmesi açısından da önemli bir araştırmadır.

Araştırma "İsparta İli Keçiborlu İlçesi İncesu Beldesi Düz Dokumaları'nın tarihi, teknik ve sanatsal özellikleri" olarak İncesu beldesindeki evlerdeki düz dokumalarla sınırlandırılmıştır.

Araştırma sırasında İncesu Beldesi'nde dokunan birçok düz dokuma örneğine ulaşılmış, dokumalar incelenmiş, araştırma kapsamına alınmıştır. Ulaşılan bu örneklerin fotoğrafları çekilip, dokuma formları hazırlanmıştır. Bu örneklerden farklı türde, desende, malzemede olan ve karakterini bozmayan 96 adet dokuma incelenmiştir.

Bu dokumaların kullanım alanları; yörede ulaşılan kaynak kişilerden alınan bilgiler ile belirlenmeye çalışılmıştır. Dokuma teknikleri ve motifleri hakkında bilgi verilmiştir.

Araştırmada bu yörede dokumacılığın başlangıcı konusunda yöreye yerleşimle başlamıştır. Alan araştırmasında karşılaştığımız dokuma örnekleri hakkında bazılarında net bir tarihlendirme yapılabilirken bazılarında yapılamamıştır. Tarihleri belirlenemeyen dokumalar sahipleri tarafından yaklaşık tarihler verilmiştir.

Çalışma Giriş, Materyal ve Yöntem, Bulgular, Bulgular ve Yorum, Değerlendirme ve sonuç olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Çalışmanın konusu, amacı, önemi, sınırlılıklar ve kuramsal temeller adı altında İsparta İli Keçiborlu İlçesi İncesu Beldesi ve Anadolu Düz dokumaları hakkında bilgiler yer almaktadır. Materyal ve Yöntem bölümünde tezin hazırlanmasında kullanılan yöntem tekniklerinden bahsedilmektedir.

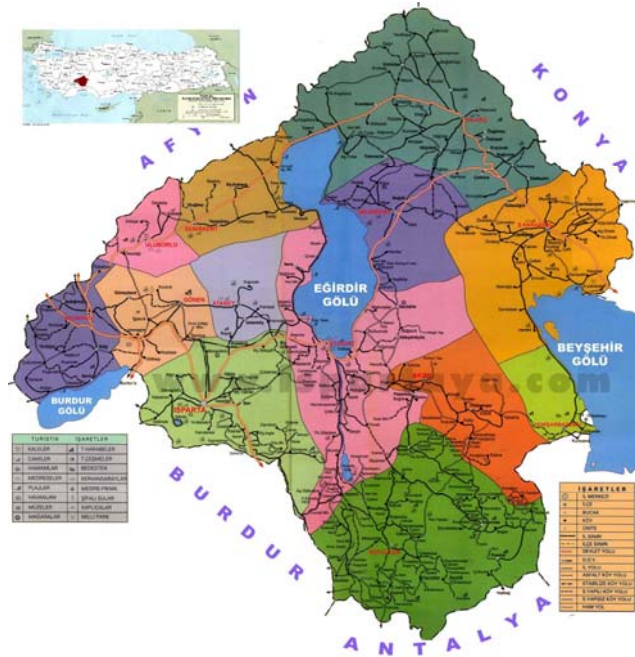
Bulgular bölümü ise İsparta İli Keçiborlu İlçesi İncesu Beldesi Düz Dokuma yaygılarının tarihçesini, teknik ve sanatsal özelliklerini, araştırmada karşılaştığımız Düz Dokuma yaygılarından seçilen örnekleri içermektedir.

1.1. Kuramsal Temeller

Isparta ili, Akdeniz Bölgesi kuzeyinde yer alan Göller bölgesinde yer almaktadır.

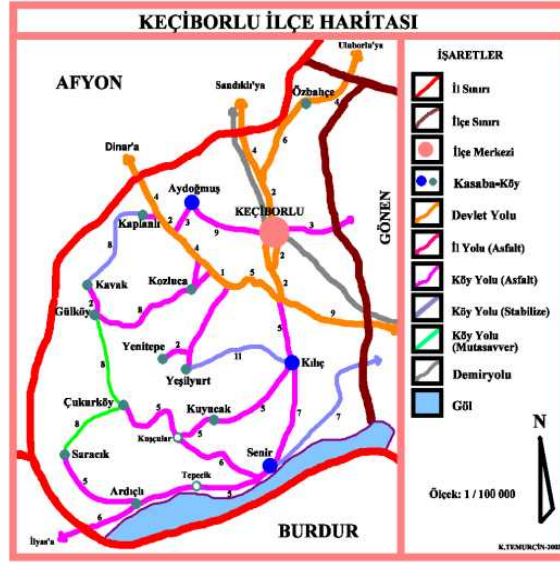
Yönetim bakımından Isparta ili Keçiborlu ilçesine bağlı olan İncesu Beldesi: İç Anadolu bölgesini Akdeniz bölgesine bağlayan geçiş noktası üzerindedir. Burası aynı zamanda ege bölgesi tektonik büyük çöküntüler bölgesi içerisinde yer almaktadır. Bölgede, çöl ovası, büyük menderes çöküntü alanı ve dombay ovası gibi üç önemli depresyon alanı görülmektedir. (Keçeci,1971:5)

İncesu Beldesi, Çağılı dağı eteğinde, deniz seviyesinden 1075 m yükseklikte Afyon-Antalya devlet karayolu üzerine kurulmuş, Keçiborlu'ya 12 km uzaklıkta bir kırsal yerleşim yeridir. Güneyde Keçiborlu, Kuzeyde çapalı, Doğuda Özbahçe, Batıda Aydoğmuş ile sınır komşusu olan İncesu beldesi'nin Batısında Akdağ, Doğusunda Çağılı ve İley dağları bulunur. (Bilir M.1995:15).

Resim 1. Isparta İl Haritası Kaynak: Coğrafi Konum, <http://megaisparta.com/ImageHandler.ashx?UploadedFile=true&image=~/App_Data/UserImages/Image/harita.jpg>, [11.05.2010]

Resim 2. Keçiborlu İlçe Haritası Kaynak:Keçiborluİlçesi, [http:// www.isparta.gov.tr/ index3. php? goster=2&b1=11&b2=3&b3=121](http://www.isparta.gov.tr/index3.php?goster=2&b1=11&b2=3&b3=121),[11.05.2010]

İncesu Kuruluş ve Tarihsel Süreç

İncesu çevresi gerek tarih öncesi, gerekse tarihi devirlerden bu yana yerleşme alanı olmuştur. Çevredeki Tümülüs ve yerleşim kalıntıları bunu kanıtlamaktadır. Hatta “İncirli”, “Saçıkıran”,”Beloluk” mevkilerinde bulunan insan yapımı oyulmuş kaya mağaraları bölgede tarih öncesinde de yerleşimin olduğu göstermektedir.

Buranın yerleşim yeri olarak seçilmesinin iki önemli nedeni bulunmaktadır. Birinci neden, bölgenin doğal yapısı ile yeterli su kaynaklarının bulunması, ikinci neden (ki bu daha çok İncesu’yun iskan (yerleşim) gerekçesi olabilir) Osmanlı İmparatorluğu egemenliğine geçmesiyle oluşturulan derbent teşkilatıdır. Köyün yaşlı ileri gelen yaşlılarından Ali Çavuş’un (Tuncel) (85) Yusuf Özcan’la köye ilk yerleşen sülalenin büyüklerinden Halil Karaçelik; köyün 1689’ da yerleşim olduğunu söylediler.

İncesu adının geçtiği en eski resmi belge 1765 tarihini taşımaktadır. Belge İncesu köy hudutlarındaki ormanlara çevre köylülerin zarar vermesi üzerine padişah makamına verdikleri dilekçeye cevaben yazılan ferman, padişah III. Mustafa tuğrasını taşımaktadır.

Osmanlı imparatorluğu, topraklarında konar-göçer aşiretlerinden, hem savaş gücü olarak yararlanmak, hem de zirai üretimlerinden pay (vergi) alarak ekonomik kaynak olarak yararlanmak hem de konar-göçer aşiretlerin yaşam biçimi gereği yerleşik halk ile çıkan anlaşmazlıklara son vermek istemiştir. (Orhonlu,1978:5)

Bu amaçlarla 1691 ilkbaharında bir ferman yayınlanarak konar-göçer aşiretlerin boş ve harap yerlere iskân edilmelerine karar verildi. Danişmentli ulusundan iskânları istenen oymaklardan bazıları Pınarbaşı Çölabad ve Keçiborlu nahiyelerinde boş ve harap arazilere yerleştirilmişlerdir. Bunların çoğu Geyikler (Dinar) ilçesinin çevresindeki dağları yaylak olarak kullanmaktaydılar. Bugünkü İncesu halkının atalarının 1691 tarihinden önce İncesu çevresindeki dağları yaylak olarak kullandığını kanıtlayan belgeler bulunmaktadır. Bu belgelerden biri daha önce verilen Kasım 1765 tarihli belgedir, diğeri ise “1818 tarihli buyrultu”(mahkeme kararı)dur. Bu belgede geçen 1718 senesinde verilen dilekçede bugünkü İncesu’ya iskânlarına ilişkin İncesuluların elinde yerleşim izni olduğunu belirtmektedir. Bu belgeler İncesu halkının atalarının İncesu dağlarını yaylak olarak kullana geldiklerini doğrulamaktadır.

Danişmentli ulusundan iskanları ferman olunan oymaklardan Hamid sancağına dahil bulunan Keçiborlu nahiyesine bağlı köylüler yerleştirilmiştir.

Hacer höyüğüne ve Tülü köyüne yerleşen bu Danişmendli Türkmenlerinin, bugünkü İncesu halkının ataları olduğu yönündeki görüşler kuvvet kazanmıştır.(Bilir M,1995:32)

Diğer bir sözlü görüşme yapılan Halil Özkan (65) sarıkeçili Yörüklerinden olduklarını söylemiştir.

Diğer bir anlatımda köyün ileri gelen yaşlılarından Yaşar Deveci (80) Antalya Finike taraflarında 3 kardeş oymaklarıyla birlikte yaylaklara çıkmak için her yıl gelmektedirler. Bu üç kardeş yurt olarak biri Çapalı’ya, biri Eldereye, diğeri ise İncesuya yerleşmişlerdir. İncesu’nun atalarının Yörük aşiretlerden geldiğini, kendilerinin Sarıkeçili Yörüklerden olduğunu belirtmişlerdir. (Yaşar Deveci, 18.04.2010)

Oğuzlar, Bozoklar ve Üçoklar şeklinde iki büyük kola ayrılmaktadır. Bozoklar'ın ve Üçoklar'ın her biri de 12'şer boy'a (böylece Oğuzlar toplam 24 boy'a) ayrılmaktadır (Yüncü, 1998:2).

Bozoklar: Kayı, Avşar, Bayat, Beğdilli, Yazır, Dudurga, Karaevli, Alkaevli, Döğer, Kızık, Karkın, Yaparlı.

Üçoklar: Kınık, Salur, Bayındır, Çavuldur, Çepni, İğdir, Beçenek, Alayontlu, Yiva, Yüreğir, Bügdüz, Eymür.

Boylar da alt boylara ayrılmaktadır. Örneğin;

Kayı Boyu: Karakeçili, Sarıkeçili, Kızılkeçili, Atçekenler, Kurtlu ve Haculu (Koçak, 2006:33).

Böylece Kayı boyundan olan ve Sarıkeçililer olarak adlandırılan bir Yörük aşiretinin İncesu Beldesine yurtlarını kurmuşlar ve böylece burası yerleşim merkezi olmaya başlamıştır.

Isparta ili Keçiborlu İlçesi İncesu Beldesine yerleşen Sarıkeçili yörükleri, Oğuzlar'ın Bozoklar kolunun Kayı boyundan gelmektedir.

İlk insanlar vücutlarının dış etkenlere karşı korumak için önceleri hayvan derileri kullanmışlardı. Sonraları bitki saplarından hasır örmeyi bazı bitkilerin liflerinden yararlanmayı yani dokumacılığı buldular.

Dokumalar rutubetin etkisiyle çürüdüklerinden terkedilmiş, bir barınakta veya toprak altında uzun zaman kalamamaktadır. Bu nedenle bu sanatın tarihini aydınlatabilecek, ele geçen parçalar çok azdır. Mısır'ın kuru ve sıcak iklimi nedeniyle ele geçebilen, XVII. Krallık devrinde yaşamış IV. Tuthmosis'in (M.Ö.1417) mezarından çıkan keten duvar dokuması düz dokuma yaygılar hakkında bir fikir verebilmektedir (Aytaç, 1982:36).

Orta Asya'da Altay Dağları eteklerinde, Pazırık'ta buzullar içindeki bir mezar odasında bulunan, M.Ö. III. - II. y.y' da Hunlular devrinde dokunduğu kabul edilen, Pazırık halısı dünyanın bilinen en eski düğümlü halısıdır. Pazırık Kurgan'ında bu halı ile birlikte, keçe yaygılar ve düz dokuma yaygı parçalarında ele geçirilmiştir. Yine, bu yöredeki, Başadar Kurgan'ında ve Kuzey Moğolistan'daki Noin Ula'da cicim, zili, sumak gibi düz dokuma yaygı parçaları da bulunmuştur. Söz konusu bu

örneklerin pek çoğu, ellerinde asa tutan insan figürleri, art arda dizilmiş hayvan figürleri veya bitki desenleriyle süslüdür. Bütün bunlar bize, düz dokuma yaygılarını, Orta Asya -Türk kökenli bir dokuma olduğunu göstermektedir (Deniz, 2000:49).

Alacahöyük'te bulunan gümüş kirman M.Ö. 3000 – 2000 yılları arasına girer. Erbaa ilçesinde bulunan tunç kirman'ın tarihlendirilmesi de ayrı bir değer taşır. Bu belgeler Anadolu dokuma sanatının M.Ö. 6000 yıllarında var olduğunu gösterir (Durul, 1977:13).

Türklerden önce dokunmuş Anadolu da bulunan, en erken tarihli düz dokuma yaygı örneği M.Ö.2300 yıllarında tarihlenen, kraliçenin örtüsü adıyla tanınan ancak, bugün nerede olduğu bilinmeyen kilimdir. Truva (Çanakkale) kazılarında bulunan bu örnek eski resimlerine göre, yıpranmış halde ve açık yeşil, kahverengi, kırmızı renklerle süslenmiş geometrik desenlerle bezeliydi (Deniz, 2000:49).

Düz dokuma yaygıları; kilim, cicim, zili, sumak teknikleri olarak sınıflandırılmaktadır (Barışta, 1998:106).

Kilim, motiflerin bulunduğu belirli alanlarda, atkı ipliğinin çözgülerinin bir altından, bir üstünden geçerek bir başka motifin sınırına kadar gitmesi ve buradan geri dönmesidir. Böylece aynı renkteki atkı ipliğinin çözgü ipliklerinin arasından kendi desen alanında gidip gelerek motifleri oluşturmasıdır. Motifler dokuyucunun isteğine göre bölüm, bölüm veya sıra halinde dokunabilir. Kilim dokuyucularının motifleri dokurken, eline aldığı bir renk atkı ipliğini motif sonuna kadar devam ettirmektir. Bu şekilde yapılan dokuma daha kolay ve az zamanda yapılmaktadır. Uygulanan motifin bir tarafından diğer tarafına açılan ağızlıktan geçirilen atkı ipliği bol bırakılarak kirkitle sıkıştırılarak atkı iplikleri çözgü ipliklerini örterek gizlenmesini sağlamıştır.

Kilim türlerini şöyle sıralayabiliriz. İlikli kilim, desen sınırları eğik olan kilim, eğri atkılı kilim, normal atkı ipliklerinin arasına ek atkı iplikleri sıkıştırılan kilim, çift kenetleme ile yapılan kilim, atkı ipliklerinin aynı çözgü ipliği üzerinden geri dönmesi ile yapılan kilim, sarma konturlu kilim, eğri atkılı kontur kilimdir (Akpınarlı, 2003:17–18).

Halk arasında çalgı, atmalı, cecim vb. gibi isimlerle bilinen cicimler yüzü ve tersi ayrı görüntü veren, atkı ve çözgü ipliği dışında yüzeyde süsleme yapmak

amacıyla ya bir ya da birden fazla sayıda bazı teknikerlerin deyişle desen ipliğı kullanılarak dikey tezgâhlarda yapılan dokumalardır (Barışta, 1998:119).

Zililer ilk bakışta sık motifli cicimlere benzetilmektedir. Ancak bu dokuma türü cicim dokumalardan tamamen farklıdır.

Istar adı verilen tezgâhlarda iki kişi tarafından dokunan zililer üç ana iplik sistemine dayanmaktadır. Sağ tarafta oturan kişi atkı ipliğini çözgünün bir altından bir üstünden geçirerek zeminin düz dokumasını yapar. Solda oturan kişi ise düz dokuma sıralarının arasına renkli desen ipliklerini sararak sıkıştırır. Cicim ve zili teknikli dokumalarda dokumanın yüzü tezgâhın ters tarafındadır (Akbiç, 1977:14).

Zilileri cicimlerden ayıran en önemli özelliklerden biri olarak çözgü çiftlerinin bozularak üç, veya beş üstten, bir alttan geçen değışik renkteki desen iplikleri, kendi alanlarında bir boydan bir boya giderler ve tüm zemin 2-1, 3-1 veya 5-1 atlamalarla doldurulmuş olur. Bir sıra böylece dokunduktan ve araya iki sıra atkı atılıp sıkıştırıldıktan sonra, ikinci sıra gene atlamalarla boydan boya doldurulur. (Acar, 1982:61).

Sumak dokuma, atkı ve deseni oluşturan üçüncü ipliğın her sırada çözgü çiftlerine tam olarak sarılmasıyla oluşturulur.

Sumak dokumalarda cicim ve zili tekniklerinde görüldüğü gibi dokumanın tersinden yapılan örnekleri vardır (Bayraktaroğlu, 1991:40).

Sumak dokumaları genel anlamda atkı yüzölü dokumalardır. Birinci atkı, dokumanın normal atkısıdır. Bu atkı yüzölü dokumayı oluşturmak için kullanılır. Diğeri ise sumak atkısıdır. Buda aralıkların arasındaki çözgülerden geçer. çözgüye dolanarak dokuma oluşturulur, daha çok nakış işlenir gibi dokunur. Öyleyse sumak atkısı, dokumanın yapısına genelde dekoratif bir yapı kazandırır ve sumak dokumasının arkasında bir yükselti oluşturulur.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Materyal

İncesu Beldesinde düz dokuma yaygıları halıya nazaran oldukça geniş bir kullanım alanına sahiptir. Yaygı, seccade, heybe, çanta gibi düz dokuma örnekleri çokça dokunmuştur. Bu nedenle çalışma alanı olarak düz dokuma yaygıları seçilmiştir.

Örnekleme olarak saptanan düz dokumaların fotoğraf çekilmiş, teknik, boyut, kalite, renk ve desen özellikleri bakımından incelenmiştir. Bu bağlamda fotoğrafları çekilen düz dokumaların analizleri yapılarak tezde yer verilmiştir. Düz dokumaların yüzey şemaları oluşturulmuş ve motif çizimleri yapılmıştır.

2.2. Yöntem

Öncelikle alan araştırması yöntemi kullanmak için İncesu Beldesine gidilerek İncesu Belediyesi ve köy halkından düz dokumalar hakkında bilgili olan kişiler tespit edilmiş, bu kişiler ile sözlü görüşmeler yapılmış, İncesu Beldesinde dokunan düz dokumaların tarihini, yapılış tekniklerini, kullanılan malzemenin boyama aşamasını tespit etmek için sözlü görüşmelerde dijital fotoğraf makinesi kullanılmıştır. Dokumaların kalite analizinde 1cm.lik lüp kullanılarak dokumanın kenar ve orta kısımlarında atkı ve çözgü sayısı orantı kurularak 10 cm. deki atkı ve çözgü sayısı belirlenmiştir. Boyutlarını tespit edilmesinde ise metre kullanılmıştır.

2.3. Veri Toplanması ve Çözümü

Geçmişten günümüze gelen İncesu Beldesinde düz dokumalarının örneklerine, özellikle İncesu Camii ve yöredeki evlerde rastlanmaktadır.

Bu yöreye yerleşen ve yaşamını devam ettiren Sarıkeçili Yörükleri hakkında veri toplanmış, dokuma özellikleri incelenmiş ve diğer Sarıkeçili Yörükleri ile ortak noktalar tespit edilmiştir.

İncesu Beldesinde ile ilgili yazılmış kaynaklardan geçmişte dokumacılık yapıldığına dair bilgi toplanmıştır. Yöredeki halkın tarihi, yaşayış tarzı ve dokumalarıyla ilgili sözlü görüşmelere de yer verilmiştir. Bunun yanında araştırma konusu kapsamında ulaşılabilen yayınlar ve elektronik ortamda internet verilerinden de yararlanılmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Isparta İli Keçiborlu İncesu Beldesi Düz Dokumalarının Tarihçesi

Osmanlı imparatorluğu, topraklarında konar-göçer aşiretlerinden, hem savaş gücü olarak yararlanmak, hem de zirai üretimlerinden pay (vergi) alarak ekonomik kaynak olarak yararlanmak hem de konar-göçer aşiretlerin yaşam biçimi gereği yerleşik halk ile çıkan anlaşmazlıklara son vermek istemiştir (Orhonlu,1978:5).

Bu amaçlarla 1691 ilkbaharında bir ferman yayınlanarak konar-göçer aşiretlerin boş ve harap yerlere iskân edilmelerine karar verildi. Danişmentli ulusundan iskânları istenen oymaklardan bazıları Pınarbaşı Çölabad ve Keçiborlu nahiyelerinde boş ve harap arazilere iskan edilmişleridir. Bunların çoğu Geyikler (Dinar) ilçesinin çevresindeki dağları yaylak olarak kullanmaktaydılar. Bugünkü İncesu halkının atalarının 1691 tarihinden önce İncesu çevresindeki dağları yaylak olarak kullandığını kanıtlayan belgeler bulunmaktadır. Bu belgelerden biri daha önce verilen Kasım 1765 tarihli belgedir, diğeri ise “1818 tarihli buyrultu”(mahkeme kararı)dur. Bu belgede geçen 1718 senesinde verilen dilekçede bugünkü İncesu’ya iskânlarına ilişkin İncesuluların elinde iskan izni olduğunu belirtmektedir. Bu belgeler İncesu halkının atalarının İncesu dağlarını yaylak olarak kullana geldiklerini doğrulamaktadır.

Yörük, Yörümek fiilinden türemiş olup, Anadolu’ya gelip yurt tutan göçebe oğuz boylarını (Türkmenleri) ifade eden bir kelimedir (Eröz, 1991:20).

Türkmen kelimesi ise, Müslüman olan oğuzlara “Müslüman Türk” manasına gelen “Türkmen” demişlerdir. 11. asırdan beri Oğuz kelimesiyle aynı anlamda kullanılan “Türkmen” kelimesi, Oğuzların yerleşik olmayan, henüz yerleşmeyen,

göçebelikte devam eden kısımlarına verilmiştir. Sonradan “Oğuz” kelimesi tamamen bırakılmış, yerleşik Oğuzlara Türk, göçebelige devam edenlere Türkmen denilmiştir. Bundan sonra Oğuz yerine Türkmen kelimesi kullanılmıştır (Cihangir, 2005:3–4).

XI. yüzyıldan itibaren kendilerine Türkmen de denilen Oğuzlar’ın Türkiye Türkleri ile İran, Azerbaycan, Irak ve Türkmenistan Türklerinin ataları olduklarını biliyoruz. Ancak Sarıkeçililer’in Oğuz boylarından hangisine mensup olduğunu belirtemiyoruz. Sarıkeçili oymağının Sarıkeçi, Sarıkeçili (Sarıkeçilü), Sarıkeçilili (Sarıkeçülülü) adlarıyla da anıldığı İçel, Aydın, Konya, Karahisar-ı Sahib, Akşehir ve Saruhan sancakları, Doğanhisarı Kazası (Konya sancağı), Antalya Kazası (Feke sancağı), Eğridir, Isparta, Burdur, Dazkırı ve Uluborlu kazaları (Hamid sancağı), Tavşanlı, Honaz Kazası (Kütahya sancağı) onların yaşadığı çevreler idi (Dulkadir, 1997:49).

Böcüzade Süleyman Sami Isparta ve yöresi aşiretler bölümünde Melli, Sarıkeçili, Saçıkara, Karahacılı, Horzumlu, Töngüşlü, Eski Yörük, Honamlı, Karakoyunlu, Fettahlı namlarında bir takım cemaatlar, yaz aylarında gelip konarlar, kışın Antalya sahillerine göçerler. Bunlardan Gönen civarına gelen Sarıkeçili aşireti 40 yıldan beri kışlaklara gitmemekte ve Kızılköy mevkiinde kalmaktadırlar (Böcüzade, 1983:77).

Yörüklerde dokumacılık en temel işlerden biridir. Her kadın boş zamanında mutlaka ıstarının ve çulhasının başına geçer ve obasına gerekli olan şeyleri dokur (Artun, 1996:29). Çadırın yönetimi evin en yaşlı kadınındadır. Kadın evin ayakta kalmasını sağlayan en önemli fonksiyonu yerine getirmektedir. Çocuğu doğurup sağlıklı bir şekilde yetiştirmek kadının işidir. Misafiri gerektiği şekilde kadın ağırlar. Kilimi, çadırı, heybeyi, kolanı kadın dokur. Evin ihtiyacı olan hemen bütün el işiyle yapılabilecek eşyaları kadın yapar.

Isparta ili Keçiörlü ilçesi İncesu Beldesi Düz dokumalarının tarihini net olarak bilinmemektedir. İncesu beldesi düz dokumaların tarihi, İncesu’nun yurt edildiğinden beri var olduğu söylenmektedir. (Y.Deveci sözlü görüşme, 18.04.2010)

İncesu düz dokumalarının en eski örnekleri Fatma Seçme’nin (70) özel koleksiyonunda bulunmaktadır. Eğri atkılı sarma kontur ve ilikli kilim tekniğinde dokunmuş kanatlı kilimin çözü ve motif iplikleri (atkı) yün malzemedir. Kanatlı

kilim iki veya daha fazla parçalar halinde dokunmakta ve daha sonra bu parçalar birleştirilmektedir. Araştırmada tek kanat halinde bulunan düz dokumanın tarihi bilinmemektedir. Yöredeki en eski örneklerden olan kanatlı kilimin üzerindeki motiflerin birçoğunun, yöredeki insanlar tarafından isimleri belirlenememiştir.

Resim 3. 332x100 cm Ebadında Kanatlı Kilim Dokuması, Kaynak: Fatma SEÇME

Bir diğer örnek ise yine aynı kişinin koleksiyonunda bulunan ilikli, eğri atkılı, sarma kontur tekniğinde dokunmuş elmalı kilim örneğidir. Çözüğü yün, motif iplikleri (atkı) yün malzemeli olup dokunma tarihi bilinmemektedir.

Resim 4. 136x140 cm Ebadında İlikli Kilim Dokuması, Kaynak: Fatma SEÇME

Bir diğer örnek ise yine İncesu Camii'nde bulunan ilikli ve iliksiz kilim tekniklerinde dokunmuş Yedirge isminde düz dokuma örneğidir. Çözgü ve motif iplikleri (atki) kıl malzemeli dokuma tarihi bilinmemektedir.

Resim 5. 135x310 cm Ebadında Kilim Dokuması, Kaynak: İncesu Camii

İncesu önceleri hayvancılıkla geçinen yarı toprağa bağlı (tarıma dayalı) ziraatla uğraşan konar-göçer bir köydü. Kışın vadi tabanında İncesu'da kışlıyorlar, Nisan-Mayıs'ta Akdağ'a ya da Çağılıl sırtlarında yaylalara çıkılırdı. Güz olunca dönülürdü. Bu gelenek ya da yaşam biçimi azalan derece ile 1960'lı yılların sonuna kadar sürdü.(Bilir M, 1995:46)

Bugün çoğunlukla toprağa yerleşen, hayvancılığı büyük ölçüde bırakan, az da olsa köyler arasında gidip gelmeler, kız alıp vermeleri süren Sarıkeçililer dokumacılığı bırakmışlardır. Ancak dokumalarını incelediğimizde, Sarıkeçili

köylerini tek tek saptamak mümkündür. Dokumalar bir bakıma aşiretin kimliğini ele vermektedir (Seyirci, 1990:85).

3.2.İsparta İli Keçiborlu İlçesi İncesu Beldesi Düz Dokumalarının Teknik Özellikleri

Çözü ipliklerinin arasından atkı ipliklerinin değişik şekillerde alttan ve üstten geçirilmesi ile düz dokuma oluşturulmaktadır. İncesu beldesi Düz Dokumalarında kilim, cicim ve sumak tekniğinde uygulanmış örnekler görülmektedir.

3.3. Kullanılan İpler

Yörede yapılan araştırmada, dokumalarda yün ve kıl kullanıldığı, yakma yöntemiyle yün ve kıl dokumlar belirlenmiştir.

3.4. Tezgâh ve Diğer Araçlar

3.4.1. Tezgâh

Resim 6. Hana Tezgâh, Kaynak: Hatice Öztaş

Yörede uygulanan düz dokumalar Hana adı verilen yarı dik tezgâhlarda dokunur.

Tezgahın Parçaları:

Yan Ağaçlar: Tezgâhın kuruluşunda iskeleti teşkil eder. Kalınlıkları tezgahın büyüklüğüne ya da küçüklüğüne göre değişmektedir. Yan ağaçlara gücü ağacının uçlarını sabitlemek için bazı yerlerine geniş çentikler atmışlardır.

Germe Takozu: Tezgâhlardaki çözügünün gerilmesine yardım eder. Yörede Bahaz adı verilmektedir.

Resim 7. Bahaz (germe takozu), Kaynak: Hatice Öztaş

Gücü Ağacı: Gücüleme sisteminde gücüleri bağlamak için kullanılır. Gücü ipleri, arışları tek çift ayırma işini gücü ağacı ile yapar.

Varan-gelen: gücü sistemiyle birlikte çözügülerin çapraz olmasını sağlar. Yörede takke ismi verilmektedir.

Gücü İpi: Çapraz çözügünün karışmamasını sağlayan çözügüleri naylon ipe gücü ağacına bağlar.

Evin bir odasına ya da depo gibi boş bir yere kurulur. Alt ve üst ağacı dikdörtgen bir yapıdadır.

Yörede çözüğü ipi olarak genellikle yün ve kıl kullanılmıştır. Yörede çözüğü ipleri dokumanın boyutuna göre hazırlanır. Düz dokumalarda çözüğü tezgah üzerinde çözülmektedir. Çözüğü çözme sırasında bir kişi çözügüyü önden yukarıya, yukarıdaki bir kişi de çözügüyü arkaya vermektedir. Arkada duran kişi çözügüyü çözüğü çubuğuna geçirir ve oradan tekrar yukarı, yukarıdaki kişide çözügüyü öndeki kişiye, öndeki kişi de alttan arkadaki kişiye verir. Arkadaki kişide tekrar çözüğü çubuğuna ipi geçirir ve öndeki kişiye verir. Çözme işlemi bu şekilde devam eder. Çözüğü düz çözülmür. Çözüğü bitince varan gelen ağacı tellerin arasına çözügünün karışmaması için takılır. Daha

sonra gücü ağacı takılıp gücüleme işlemi yapılır. Istar dokumaya hazırlanmış olmaktadır (E. Çevik, sözlü görüşme,22.04.2010).

3.4.2. Diğer Araçlar

3.4.2.1. Kırklık

İki ağızlı koyunyününü ve keçi kılını kesme aracıdır.

Resim 8. Kırklık, Kaynak: Eşe Çevik (22.04.2010).

3.4.2.2. Kıl Tarağı

Keçinin kırkımı yapıldıktan sonra kılları tel haline getirmek için kullanılan bir alettir.

Resim 9. Kıl Tarağı, Kaynak: Eşe Çevik (22.04.2010).

3.4.2.3. Kirman(Eğirtmeç)

İpliklerin bükümünü sağlayan, üç parça ahşaptan oluşan bir alettir.

Resim 10. Kirman (Eğirtmeç), Kaynak: Eşe Çevik (22.04.2010).

Bu alet, çınar ağacından bir mile geçirilmiş dört kanattan meydana gelmektedir. Bu işe yün eğirme, pamuk eğirme ismi verilmektedir(Yalman, 1977:465).

Yörüklerin yaşadığı İncesu Beldesinde çok kullanılan kirman; çengelli bir ok üzerine geçirilmiş, üç ahşap parçadan oluşan eğirme aracıdır.

Kirmanın kullanımı; “kirmen ile bükülecek iplerin yünleri sol kol bileğine bilezik gibi geçirilir ve sağ el ile kirmen döndürülür. İp büküldükten sonra kirmenin kanatlarının üstüne sarılır (Yalman, 1977:467).

Resim11. İplik Eğiren Kadın

3.4.2.4. Kirkit

Ahşaptan yapılan kirkit ahşap saplı, tarak şeklinde dişleri bulunan, dişleri ipler arasına girerek atkı iplerini sıkıştırmaya yarayan alete verilen addır. Kirkitler çok dişlidir, üç, dört veya 6 dişlidir

Yörede dokumanın kalitesine göre çok dişli veya az dişli kirkitler kullanılmaktadır.

Resim 12. Kirkit Örnekleri, Kaynak: Eşe Çevik (22.04.2010).

3.3. ISPARTA İLİ KEÇİBORLU İLÇESİ İNCESU BELDESİ DÜZ DOKUMALARININ SANATSAL ÖZELLİKLERİ

3.5.1. Kullanılan Motifler ve Anlamları

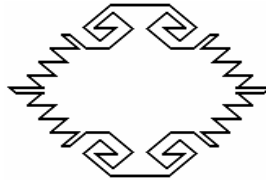
Türkler kutlu sayılan uğurlu sayılan yanlışları dokumalarına işlemiştir (Görgünay, 2001:12). Orta Asya Türk boy ve soylarının bayrak, flama, yapı, mezar taşı ve balballarında görülen damgalar, motif olarak dokumalarda da yer almışlardır. “İm” diye bilinen bu işaretler, Türk aşiretlerinin, tarihleri boyunca gittikleri ve yayıldıkları her yerde varlıklarını devam ettirmiştir. Bu aşiretler daha çok “kilim” türü dokumalarıyla tanınmışlardır. Damgalarını daha çok bu tür dokumalarda yaşatmışlardır.

Gelin tarağı, Gebelik, Ayrıkacak, Çakmak motifleri, Kınık Aşireti; Koçboynuzu, Sarıkeçili Aşireti; Koçbaşı, Karakeçili Aşireti için ayrı bir anlam ve

önem taşır (Özönder, 1996:249). Yüzyıllardır aktarıla gelen simgesel anlatım dili birçok geleneğin günümüze taşınmasına aracı olmuştur (Erbek, 2002:9). İncesu beldesinde motifler yanış, model, motif gibi isimleriyle belirtilir. Motif isimleri yörede kullanıldığı şekliyle aynen aktarılmış, bilinmeyen motifler ise kaynaklardan araştırılarak araştırmaya alınmıştır.

3.5.1.1. Koçboynuzu

Bereket, kahramanlık, güç, erkeklik sembolü olan koçboynuzu motifi, Anadolu kültüründe anatanrıça'dan sonra, ya da onunla birlikte kullanılan bir motiftir. Boynuz sembolü insanlık tarihinde her zaman güç kuvvet timsali olan erkekle özdeşleştirilmiştir. Boynuz formunun yer aldığı motiflere, dokumacı kadınlar tarafından, boynuzlu yanış, koçlu yanış, gözlü koç, koçbaşı gibi isimler verilmiştir. Koçboynuzu motifi koçun önden, yandan ve tepeden görünüşü spiral, hilal gibi şekillerle stilize edilerek dokumalara aktarılmıştır. (Erbek, 2002:109).Yörede koçboynuzu motifi sadece motif olarak kalmayıp dokunan bir grup kilimlere ve çantalara da ismini vermiştir.

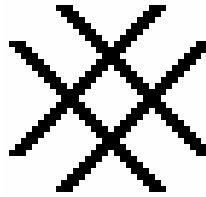

Şekil 1. Koçboynuzu Motifi

3.5.1.2. Pıtrak

Pıtrağın üzerindeki dikenlerin kötü gözü uzaklaştırdığına inanan Anadolu insanı onu nazarlık motifi olarak kullanmıştır(Erbek, 2002:108).

İncesu beldesinde Düz dokumaların bazı kenarlarına ya da ortasına bir tane kullanılmıştır.

Şekil 2. Pıtrak Motifi

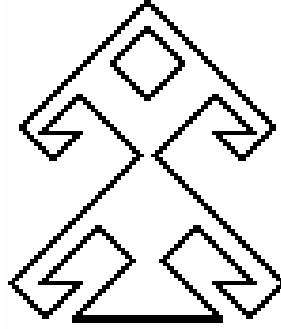

3.5.1.3. Eliböğründe (elibelinde)

Kültürümüzde çok eskiden beri yeri olan bu motif birçok sanat eserinde bulunduğu gibi özellikle dokumalarda oldukça fazla kullanılmıştır.

Anadolu’da günümüz aile yapısına bakacak olursak, ana tanrıça kültürünün devamı olan bir yapılanmayla karşılaşırız. Özellikle tarıma dayalı yerleşim merkezlerinde kadının üretime olan katkısı erkeğe kıyasla çok daha büyüktür. Kent kadını yaşamsal sorumlulukları erkekle paylaşırken köy kadınının üretim ve çoğalmada egemen bir konumda olduğu gözlenir. Anadolu’da üretilen dokumalarda günümüzde de çok yaygın olarak varlığını sürdüren ana tanrıça sembolü “Elibelinde Motifi” kadını, bereketi, doğurganlığı simgelemekte, kadının Çatalhöyük’ten günümüze dek önem ve anlamını yitirmeden gelen propozisyonu ile paralel olarak taşıdığı sembolik anlamı korumaktadır(Erbek, 2002:108).

Yöredeki bir çık dokumada farklı şekillerde kullanılmıştır.

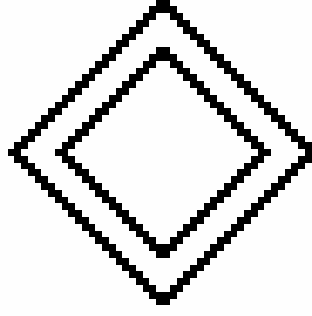

Şekil 3. Eliböğründe (elibelinde) Motifi

3.5.1.4. Göz

İnsan gözü iyi niyetli bakışlar taşıyabileceği gibi zaman zaman kötü niyetlerin aktarıldığı bir araç olarak da kullanılabilir. Kötü niyetli nazarlar taşıyan gözün verebileceği zararın önlenmesinin en kısa ve en etkin çaresinin de yine gözün kendisi olduğu kabul edilmektedir. Çünkü bedeninin dışa açılan bir organı olan gözün, ışığı alma yetisi nedeniyle derin bir anlamı ve etkin bir gücü vardır (Erbek, 2002:128).

İncelenen dokumalarda toplu heybe dokumasında görülen motif kilim tekniğinde dokunmuştur. Aynı zamanda cicim tekniğinde dokumalarda görülmektedir.

Şekil 4. Göz Motifi

3.3.5.5. Su Yolu (Sığır Sidiği)

Su, yeniden doğuşun, bedensel ve ruhsal yenilenmenin, yaşamın akışkanlığının ve sürekliliğinin, bereket, soyluluk, bilgelik saflık ve erdemın sembolüdür(Erbek, 2002:104).

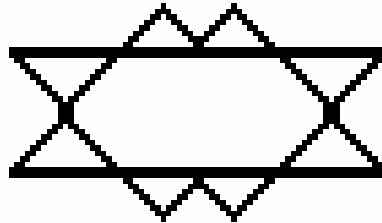
Yöredeki dokuma örneklerinin özellikle dokumaların başlangıç kısımlarında ve kenar sularında sıkça görülmektedir.

Şekil 5. Su Yolu Motifi

3.5.1.6. Ayna (yıldız)

Araştırılan dokumalarda tabakanın içine yerleştirilen bazen de diğer motiflerin içine yerleştirilmektedir.

Şekil 6. Ayna Motifi

3.5.1.7. Tabaka

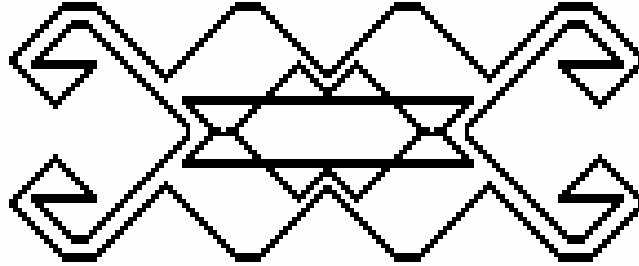
Yöre halkı tarafından sigara paketine benzetildiği için bu adı almış kağınlı dokumaların başlangıç ve bitiş kısımlarını süsleyen bir motiftir.

Şekil 7. Tabaka Motifi

3.5.1.8. Aynalı Tabaka

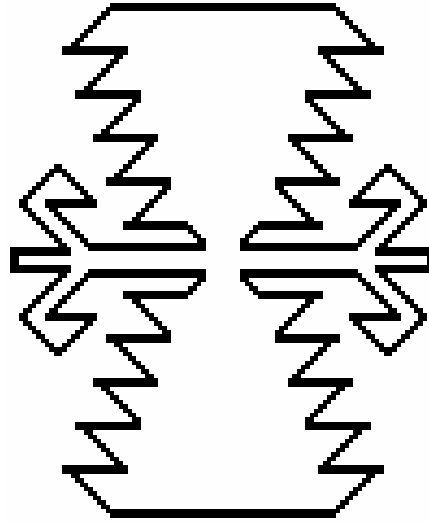
Dokumalarda Tabaka motifinin içine ayna motifi dokunduğu zaman yöre halkı aynalı motif ismini vermektedir.

Şekil 8. Aynalı Tabaka Motifi

3.5.1.9. Kapak Yeleni

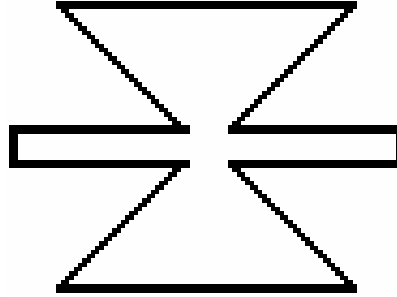
Bu motif dokumalarda bordür kısımlarında bulunmaktadır. Aynı zamanda bordüre bu ismi vermektedir. Gülgülü ve cadı gibi dokumalarda bordürün içini dolduran ve bir birini takip eden kapak yeleni farklı şekillerde de kullanılmıştır.

Şekil 9. Kapak yeleni Motifi

3.5.1.10. Kelebek

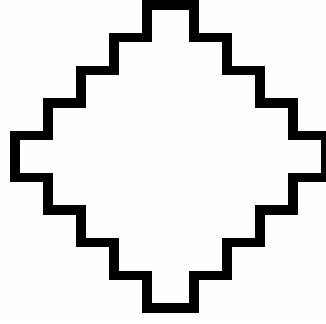
Motif yapısı itibariyle kelebeğe benzemektedir. İncelenen dokuma örneklerinde bazen zeminde bazen de kenar sularında görülür. Yedirge örneğinde ise kelebek motifiyle başlar ve genişleyerek yedirge desenini oluşturur.

Şekil 10. Kelebek Motifi

3.5.1.11. Elma

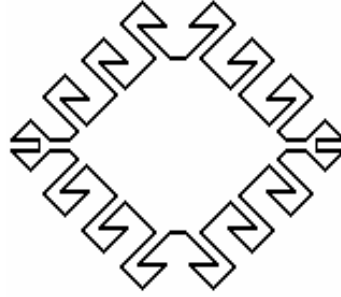
Elmaya benzetildiği için bu adı almış ve bazı dokuma örneklerine de ismini vermiştir. İncelenen örneklerde bazen enine şeritler halinde bazen de farklı bölgelerde kullanılarak dokumaya farklılık kazandırmaktadır.

Şekil 11. Elma Motifi

3.5.1.12. Kıvrım

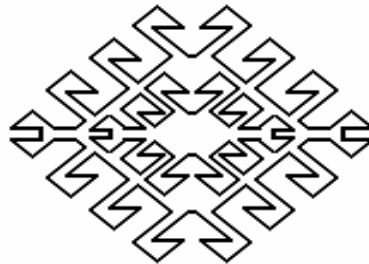
İncelenen dokumalarda göbek kısımlarını oluşturan motiflerdir. Genellikle üst üste gelerek üç veya dört veya dokumanın büyüklüğüne göre daha fazla göbek oluşturabilir. Cadı dokumalarında genellikle göbek kısımları bu motifle süslenir ve kıvrımlı göbek adı ile de anılır.

Şekil 12. Kıvrım Motifi

3.5.1.13. Çifte Kıvrım

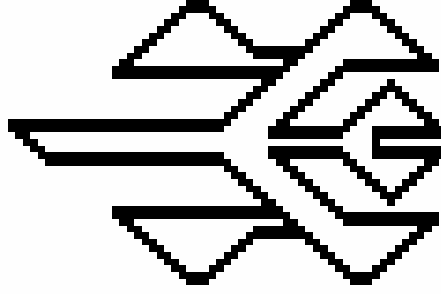
Çifte kıvrım motifi ya da çifte kıvrımlı göbek kıvrım motifinin içine başka bir kıvrım motifinin yapılmasından dolayı bu ismi almıştır.

Şekil 13. Çifte Kıvrım Motifi

3.5.1.14. Gülbudak

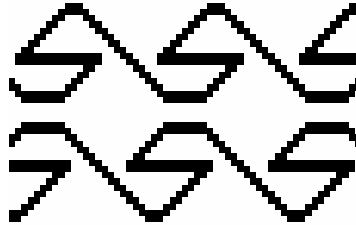
Gülbudak ağacına benzetildiği için yörede bu isim verilmektedir. Kağınlı dokumalarda kıvrımlı göbeğin içine yerleştirilmiş olarak dokumalarda yer almaktadır.

Şekil 14. Gülbudak Motifi

3.5.1.15 Kuşburnu (canavar ayağı)

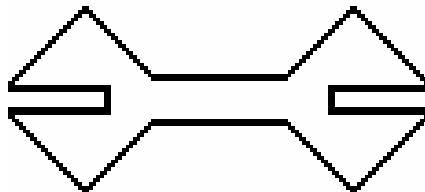
Canavar ayağı motifi yöre halkı tarafından kuşburnu olarak isimlendirilmektedir. Yaygı türü dokumaların başlangıç bitiş kısımlarında ve iç kısımlarında zemini yüzey olarak ayırmakta kullanılmıştır.

Şekil 15. Kuşburnu Motifi

3.5.1.16. Kurtağzı

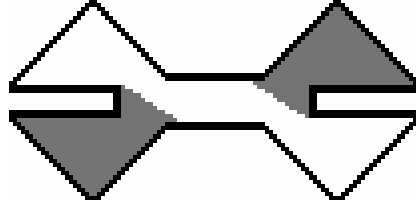
Kurtağzı motifi yörede incelenen birçok dokuma örneğinde rastlanmıştır. Dokumalarda motif içinde, zeminde veya bordür kısımlarında görülmektedir.

Şekil 16. Kurtağzı Motifi

3.5.1.17. Makas

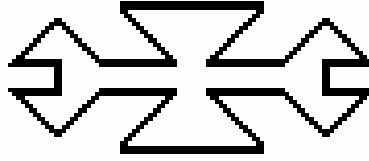
Araştırılan dokuma örneklerinde kurtağzına benzemekle birlikte farklı renklerle dokunması ve makasa benzemesinden dolayı bu ismi almıştır.

Şekil 17. Makas Motifi

3.5.1.18. Takkalı Makas

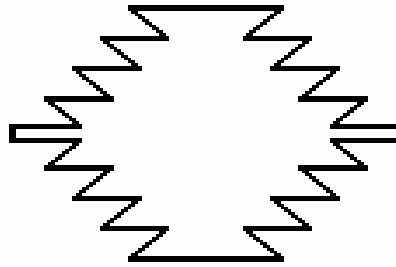
Kurtağzı motifine benzeyen fakat kurtağzından ayıran tepesine bitişik bir şekilde yapılan dokumadan dolayı takkalı denilmektedir.

Şekil 18. Takkalı Makas Motifi

3.5.1.19. Yedirge

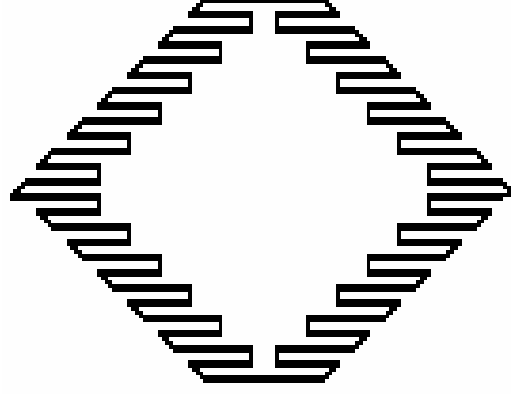
İncelenen dokumalarda yedirge ismi motif ismi olarak anılırken aynı zamanda dokumaya yöre halkı tarafından yedirge ismi verilmektedir.

Şekil 19. Yedirge Motifi

3.5.1.20. ıbıklı Göbek

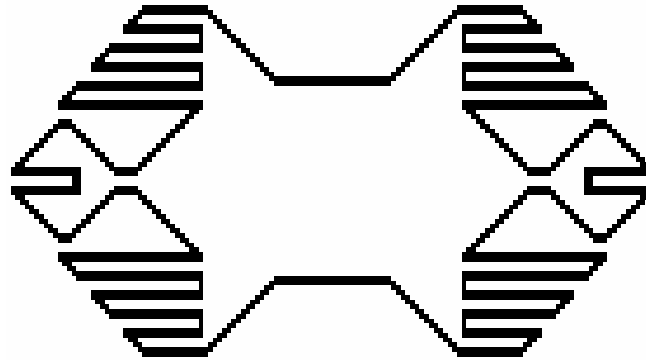
Bu motife yöre halkı tarafından Çıbıklı göbek denilmektedir. ıbıklı göbek Çıbıklı dokumalarında göbeği oluşturmasından dolayı Çıbıklı göbek denilmektedir.

Şekil 20. ıbıklı Göbek Motifi

3.5.1.21. Kuş

İncelenen dokuma rnekelinde Çıbıklı modelinde görülen ve kuőa benzetildiği için yöre halkı tarafından bu isim verilmiştir.

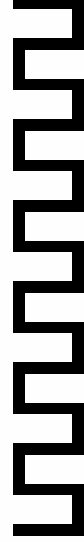

Şekil 21. Kuş Motifi

3.5.1.22. El Parmak

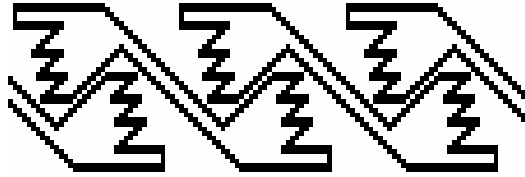
Bu motif genellikle kenarlarda alan bölünmesini sağlamaktadır. Bazen farklı dokumalarda daha kısa yapılarak zeminlere serpiştirilmektedir.

Şekil 22. El Parmak Motifi

3.5.1.23. Parmaklı

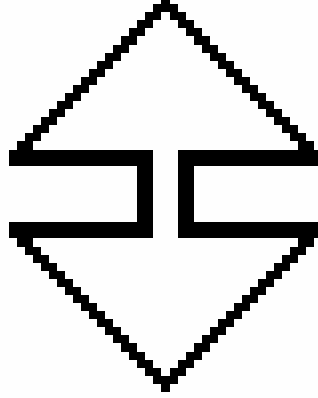
İncelenen dokumalarda başlangıç ve bitiş kısımların da ya da bazı örneklerde orta kısımlarda şeritler halinde dokuma yapılmıştır. Uçları parmağa benzetildiği için yöre halkı tarafından parmaklı adı verilmiştir.

Şekil 23. Parmaklı Motifi

3.5.1.24. Küpe

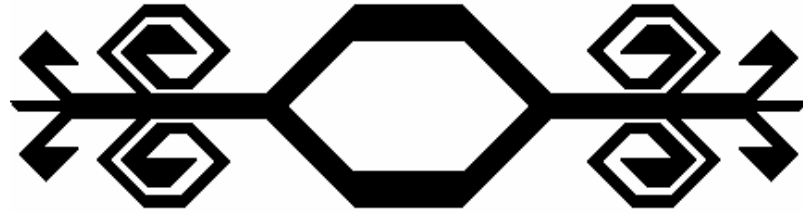
Yöre halkı tarafından küpeye benzetildiği için bu ismi almıştır. Dokumalarda zemin içinde, bordürlerde veya motiflerin içinde kullanım alanı bulmuştur.

Şekil 24. Küpe Motifi

3.5.1.25. Kağrı

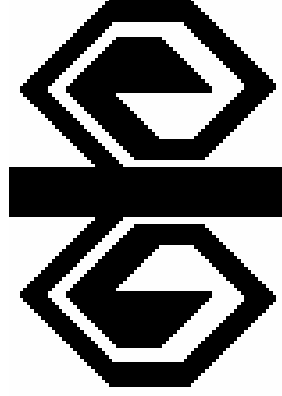
Yöredeki insanlar dokumalara kullanım araçlarını da katmışlardır. Eski yıllarda yük ve eşya taşımak için kullanılan kağrılar düz dokumalara girmiştir. Kağrı motifi aynı zamanda dokumaya da ismini vererek kağrılı kilimler diye adlandırılmaktadır.

Şekil 25. Kağrı Motifi

3.5.1.26. Teker

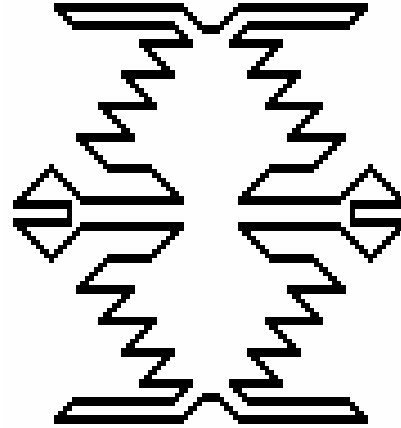
Kağı motifinin uç kısımlarına yapılan kıvrımları kağının tekerleri olarak düşündükleri için bu kıvrımlara teker adı verilmiştir.

Şekil 26. Teker Motifi

3.5.1.27. Akayak

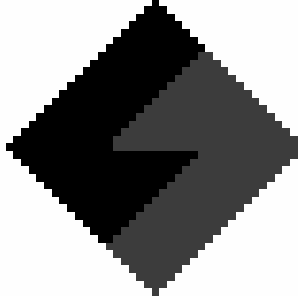
Yöre halkı, dokumaya başladıkları kısımlara bordürlere, ayak ismini vermişlerdir. Bu ayak kısmında, dokudukları motifin başlangıcını ve bitişini ayağa benzettikleri için akayak demektedirler.

Şekil 27. Akayak Motifi

3.5.1.28. İ içe

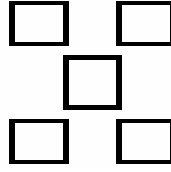
İncelenen dokumalarda genellikle motiflerin i kısımlarını doldurmak için kullanılan ve birbirlerine ters olarak i içe geçtikleri için bu ismi almıştır.

Şekil 28. İçiçe Motifi

3.5.1.29.Beştaş

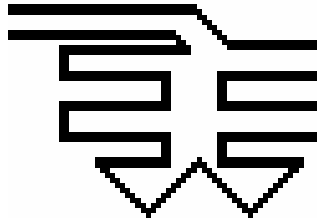
İncelenen dokumalarda sadece bir örnekte bulunmuştur.

Şekil 29. Beştaş Motifi

3.5.1.30.Boynubükük

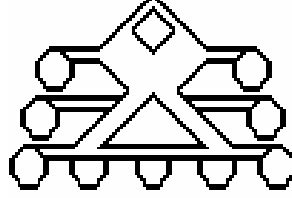
İncelenen dokumalarda sadece bir örnekte bulunmuştur.

Şekil 30. Boynubükük Motifi

3.5.1.31.Fener

Yöredeki namazlağ da görülen secde kısmındaki ışık anlamına gelen motiftir.

Şekil 31. Fener Motifi

3.5.2. Yüzey Şemaları ve Kompozisyon Özellikleri

Koçboynuzu, kağnılı, namazlağ, yedirge, cadı, gülgülü, çıbıklı, kanatlı, elmalı kompozisyon özellikleri, yöredeki halk tarafından dokunan kilimleri adlandırmaktadır. Dokumalarda zemin geometrik sahalara ayrılarak motifler yerleştirilmiştir. Motifler bazen şeritler halinde, bazen birbirini takip kompozisyonlar oluşturulmuştur. Çantalarda düz dokuma yapıldıktan sonra o dokumaya ait olan tek bir ana motif kullanarak kenarlarında bazı farklı motifleri kullanılan kompozisyona uygun şekilde kullanmışlardır.

3.5.3. Kullanılan Boya ve Renkler

İncelenen dokuma örneklerinde dokumalara göre farklı renkler kullanılmıştır. Dokumalarda kullanılan renklerin sayıları farklıdır. Çözümleri siyah keçi kılı ve yündür. Dokumaların atkı ipliklerinde doğal keçi kılından elde edilen siyah, beyaz, gri, sarı kullanılmıştır. Desenlerde çok çeşitli renkler ve tonları görülür.

Kullanılan dokuma ipliklerini yöre insanı kendi yetiştirdiği keçi ve koyunda kırkıp, eğirmiş, boyama işlemini ise yöreye gelen boyacı ustaları tarafından yapılmıştır.

Yöredeki düz dokumalarda çok çeşitli renkler kullanılmıştır. Kırmızı, sarı, siyah, gri, pembe, mor, turuncu, yeşil, açık yeşil, koyu, yeşil, mavi, açık mavi, koyu mavi, beyaz, krem kullanılan renklerdir.

Anadolu'da doğal boyamacılık çok eski ve köklü bir uygulamadır. Birçok el sanatı ürünleri için gerekli boyayı, uzun yıllar bitkilerden alınmıştır. 1882'den itibaren, ülkemize giren suni boyalardan önce kullanılan doğal boyalar arasında, bitki boyaları önemli yer tutar. Uzun süre devam eden doğal boyacılıkta, boyar madde olarak sayıları belli olan bazı maden, toprak, hayvan çeşitleri ve bitkiler kullanılmıştır (Öztürk, 1982:49).

Anadolu'da kök boya (doğal ve bitkisel boya) geleneğinde yün iplikler iki şekilde boyanmaktadır. Bazı bitkilerin boyar maddeleri yüne doğrudan geçerken, bazıları ise bir ara maddeye ihtiyaç duyar. Bu ara maddenin kullanımına mordanlama adı verilir. Mordanlar doğal ve kimyasal olmak üzere iki çeşittir. Doğal mordanlar meşe palamudu (pelit), koruk suyu, sirke, turunc suyu, sütleğen sütü, meşe ağacının kökü, sığır idrarı, taş yosunları, kil, kireç, ekmek hamuru mayası, ceviz ağacının kök filizleri, odun külü vs.dir. Kimyasal mordanlar ise şap, saçıkıbrız, potasyum bikromat, kremtarlar ve sodyum sülfattır (Uğur, 1988:11-12).

3.6. Isparta İncesu Beldesi Düz Dokumalarının Örneklerle Teknik ve Desen Özellikleri

3.6.1. Isparta İncesu Beldesi Düz Dokumalarının Teknik Özelliklerine Göre Sınıflandırılması

İncesu Beldesi Düz dokuma yaygıları, eğri atkılı, sarma konturlu, ilikli kilim, tekniğinde dokunmuştur.

Hammadde özelliklerine göre, yün ve kıl olarak iki grupta incelenir.

Atkı ve çözgüsü kıl olan en eski örneklerine, İncesu Beldesinde, İncesu Camisinde rastlanılan dokumalar, kilim tekniğinde ve oldukça ince kalitede dokunmuştur.

Atkı ve çözüğü kıl olan dokumalar, eğri atkılı sarma, kilim ilikli kilim dokuma tekniğinde dokunmuştur.

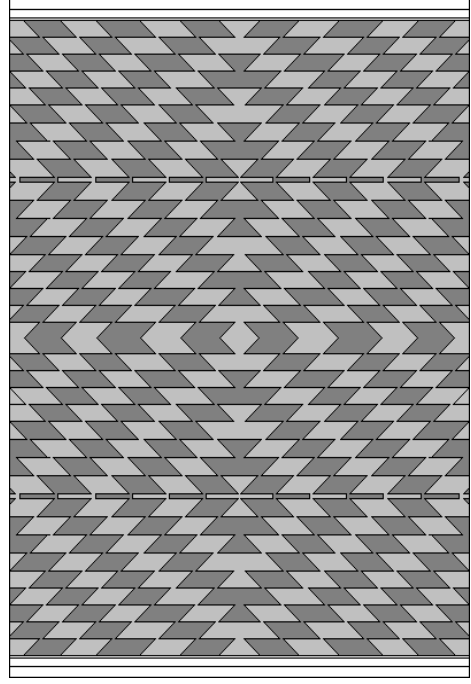
3.6.2. Isparta İncesu Beldesi Düz Dokumaların Desen Özelliklerine Göre Sınıflandırılması

İncelenen dokumalar, yaygı, çanta, heybe, yelek, gibi dokuma çeşitleri koçboynuzu, kağı, elma, çıbıklı, yedirge, gibi motiflerle bezenmişlerdir. Dokumaya adını veren bu motifler geometrik sahalara ayrılan zemine yerleştirilmiştir. Yaygılar da kompozisyonlar şeritler halinde ya da diyagonal veya birbirine bitişik şekilde dokumuşlardır. Çantalarda ise ortada göbek, başlangıç ve bitiş kısımlarında şeritler halinde kompozisyonlar oluşturulmuştur. Heybede ise tek göbek yapılarak kenarlarına ince su veya küçük motiflerin birbirlerini takip ederek kare bir alan oluşturması sonucunda dokumalar yapılmaktadır.

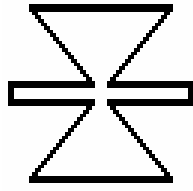
3.6.3. Isparta İncesu beldesi Düz Dokuma Örnekleri

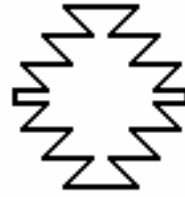
Resim 13. Kıl kilim -1

Şekil 32. Kıl kilim -1 Yüzey Şeması

Kelebek

Yedirge

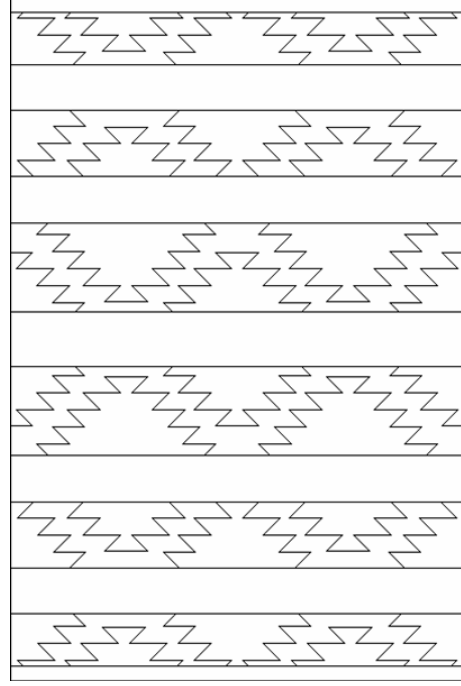
Şekil 33. Kıl Kilim -1 Motifleri

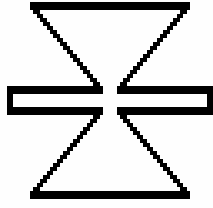
İnceleme Tarihi	: 18.04.2010
Bulunduğu Yer	: İncesu Beldesi, İncesu Camii.
Yılı	: 1975-80'ler
Türü	: Yaygı
Yapılış amacı	: Kullanım amaçlı
Durumu	: Sağlam
Boyutları	:
En	: 170 cm
Boy	: 280 cm
M ²	: 4.76 m ²
Sıklık	: 80x200 (1 dm ² de)
Yörede Verilen İsmi	: Yedirge
Kullanılan Araç Gereçler	:
Atkıda	: Kıl
Çözüde	: Kıl
Desende	:
Kullanılan Teknik	: Kilim
Kullanılan Motifler	: Kelebek, Yedirge
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, turuncu, sarı, yeşil, mavi, siyah, krem, kahverengi
Kompozisyon	: Başlangıç kısmında ince şeritler halinde renk renk bezenmiştir. Zeminde ise kelebek motifiyle içten dışa doğru açılarak tek göllü bir dokuma oluşturulmuştur.

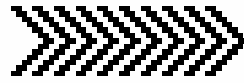
Resim 14. Kıl kilim -2

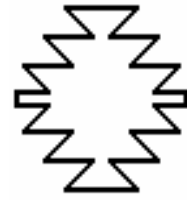
Şekil 34. Kıl kilim -2 Yüzey Şeması

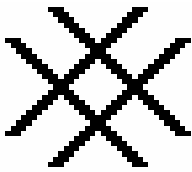
Kelebek

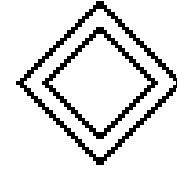
Selbi

Yedirge

Pıtrak

Göz

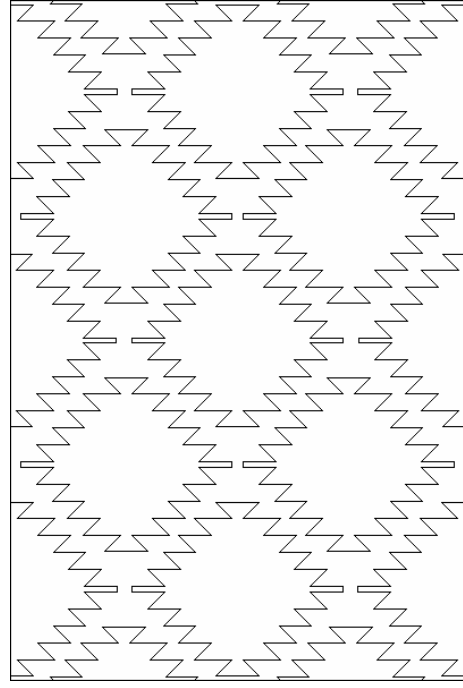
Şekil 35. Kıl kilim-2 Motifleri

İnceleme Tarihi	: 27.05.2009
Bulunduğu Yer	: İncesu Beldesi, Meryem Özçelik'in evi.
Yılı	: 1953
Türü	: Yaygı
Yapılış amacı	: Kullanım amaçlı
Durumu	: Sağlam
Boyutları	:
En	: 175cm.
Boy	: 257cm.
M ²	: 4.49 m ²
Sıklık	: 40x120 (1 dm ² de)
Yörede Verilen İsmi	: Tırnaklı Yedirge
Kullanılan Araç Gereçler	:
Atkıda	: Kıl
Çözüde	: Kıl
Desende	: Kıl yün
Kullanılan Teknik	: Kilim, cicim
Kullanılan Motifler	: Göz, yedirge, selbi, göz, kelebek
Kullanılan Renkler	: Mavi, yeşil, beyaz, kırmızı, turuncu, sarı, kahverengi.

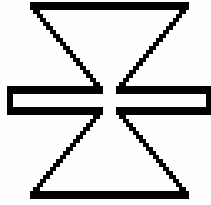
Kompozisyon : Dokuma yedirge motifleri kullanılarak bu motifleri bantlar halinde enine kesmektedir. Bantlar içine cicim tekniğinde bir adet selvi, bir adet göz, bir adet pıtrak motifi yerleştirilmiştir.

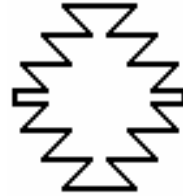
Resim 15. Yün kilim -1

Şekil 36. Yün kilim -1 Yüzey Şeması

Kelebek

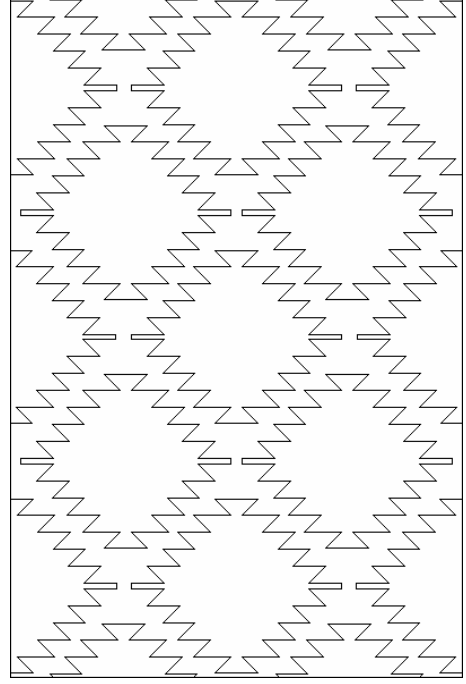
Yedirge

Şekil 37. Yün Kilim -1 Motifleri

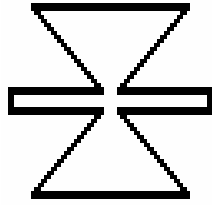
İnceleme Tarihi	: 18.04.2010
Bulunduğu Yer	: İncesu Beldesi, İncesu Camii.
Yılı	: 1920–30' lar
Türü	: Yaygı
Yapılış amacı	: Kullanım amaçlı
Durumu	: Yıpranmış
Boyutları	:
En	: 135 cm
Boy	: 310 cm
M ²	: 4.18 m ²
Sıklık	: 80X260 (1 dm ² de)
Yörede Verilen İsmi	: Yedirge
Kullanılan Araç Gereçler	:
Atkıda	: Yün
Çözüde	: Yün
Desende	:
Kullanılan Teknik	: Kilim
Kullanılan Motifler	: Kelebek, Yedirge
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, beyaz, mavi, yeşil
Kompozisyon	: Dokuma kelebek motifiyle içten dışa doğru açılarak üç göllü bir dokuma oluşturulmuştur.

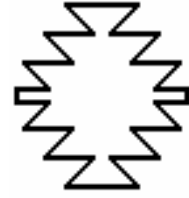
Resim 16. Yün kilim -2

Şekil 38. Yün kilim -2 Yüzey Şeması

Kelebek

Yedirge

Şekil 39. Yün Kilim -2 Motif leri

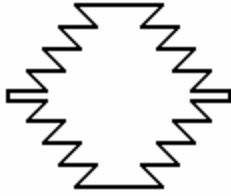
İnceleme Tarihi	: 27.05.2009
Bulunduğu Yer	: İncesu Beldesi, Bakiye Akçeşme'nin evi
Yılı	: 1986
Türü	: Yaygı
Yapılış amacı	: Kullanım amaçlı
Durumu	: Sağlam
Boyutları	:
En	: 167 cm
Boy	: 300 cm
M ²	: 5 m ²
Sıklık	: 40x100 (1 dm ² 'de)
Yörede Verilen İsmi	: Yedirge
Kullanılan Araç Gereçler	:
Atkıda	: Yün
Çözüde	: Yün
Desende	: Yün
Kullanılan Teknik	: Kilim
Kullanılan Motifler	: Yedirge, kelebek
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, turuncu, beyaz, sarı, yeşil, kahverengi, mavi, siyah.
Kompozisyon	: Dokuma kelebek motifiyle içten dışa doğru açılarak üç göllü bir dokuma oluşturulmuştur.

Resim 17. Yün kilim -3

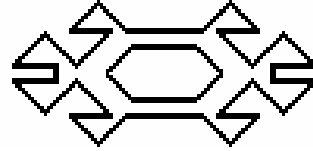
Şekil 40. Yün kilim -3 Yüzey Şeması

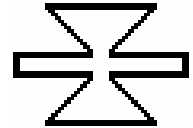
Yedirge

Parmaklı

Kurtağzı

Kelebek

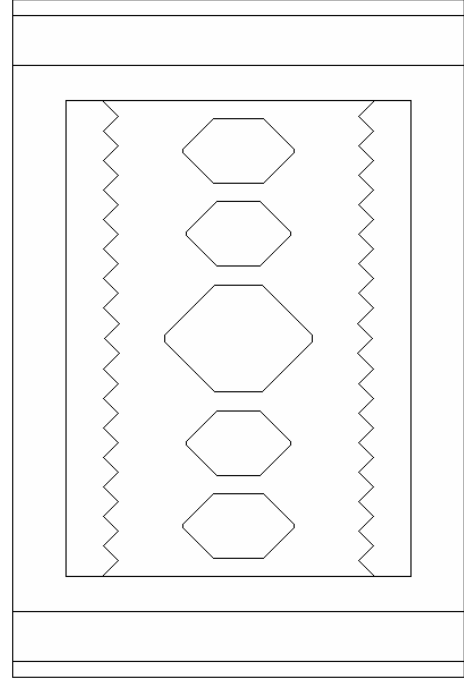
Şekil 41. Yün Kilim -3 Motifleri

İnceleme Tarihi	: 18.04.2010
Bulunduğu Yer	: İncesu Beldesi, Fatma Seçme'nin evinde
Yılı	: 1880 – 1900
Türü	: Yaygı
Yapılış amacı	: Kullanım amaçlı
Durumu	: Yıpranmış
Boyutları	:
En	: 136cm.
Boy	: 140cm.
Sıklık	: 60x200 (1 dm ² 'de)
M ²	: 1.20 m ²
Yörede Verilen İsmi	: Elmalı
Kullanılan Araç Gereçler	:
Atkıda	: Yün
Çözüde	: Yün
Desende	:
Kullanılan Teknik	: Kilim
Kullanılan Motifler	: Kurtağzı, Kelebek, Yedirge, Parmaklı
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, siyah, beyaz, mavi.
Kompozisyon	: Dokuma aynı motifin tekrarlanması ile bantlar içine motifler bezenmiştir.

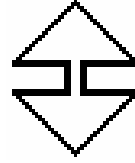
Resim 18. Yün kilim -4

Şekil 42. Yün kilim -4 Yüzey Şeması

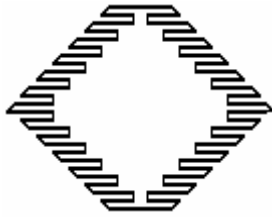
Makas

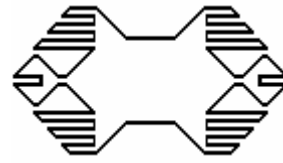
Küpe

Kıvrım

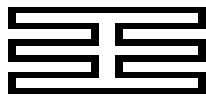
Çıbıklı Göbek

Kuş

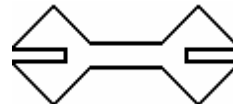
Koçboynuzu

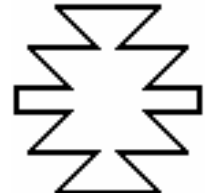
El Parmak

Sığır Sidiği

Kurtağzı

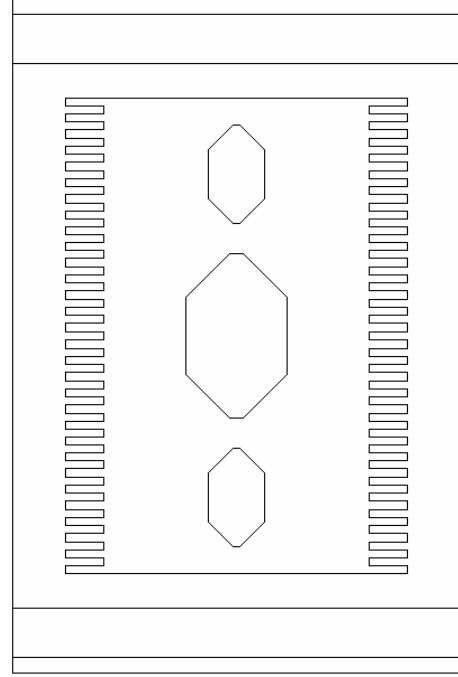
Elma

Şekil 43. Yün Kilim -4 Motifleri

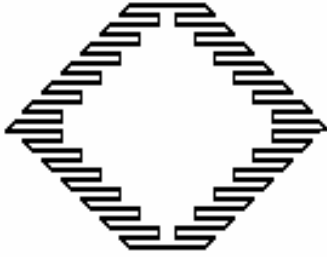
İnceleme Tarihi	: 27.05.2009
Bulunduğu Yer	: İncesu Beldesi, Güldane Özkan'ın evi.
Yılı	: 2004
Türü	: Yaygı
Yapılış amacı	: Kullanım amaçlı
Durumu	: Sağlam
Boyutları	:
En	: 160 cm
Boy	: 300 cm
M ²	: 4.80 m ²
Sıklık	: 40x120 (1 dm ² 'de)
Yörede Verilen İsmi	: Çıbıklı
Kullanılan Araç Gereçler	:
Atkıda	: Yün
Çözüde	: Yün
Desende	:
Kullanılan Teknik	: Kilim
Kullanılan Motifler	: Elma, makas, küpe, kıvrım, kurtağzı, sığır sidiği, kuş, el parmak, çıbıklı göbek
Kullanılan Renkler	: Yeşil, kırmızı, krem, turuncu, mavi, açık mavi, siyah, sarı, gri
Kompozisyon	: Dokumanın ayak kısmında kuş motifleri sıralanmıştır. Zeminde ise beş adet çıbıklı göbek motifleri dokunmuş olup içlerinde makas motifleri vardır. Bordürde ise koçboynuzu motifleri sıralanmıştır. Zemin kenarlarında da elma motifleri dokunmuştur.

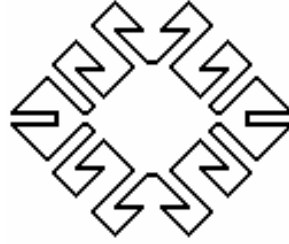
Resim 19. Yün kilim -5

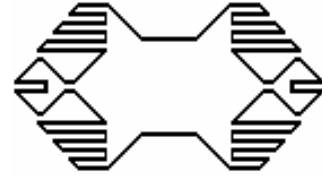
Şekil 44. Yün kilim -5 Yüzey Şeması

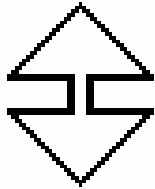
Çıbıklı Göbek

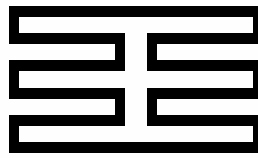
Kıvrım

Kuş

Küpe

El Parmak

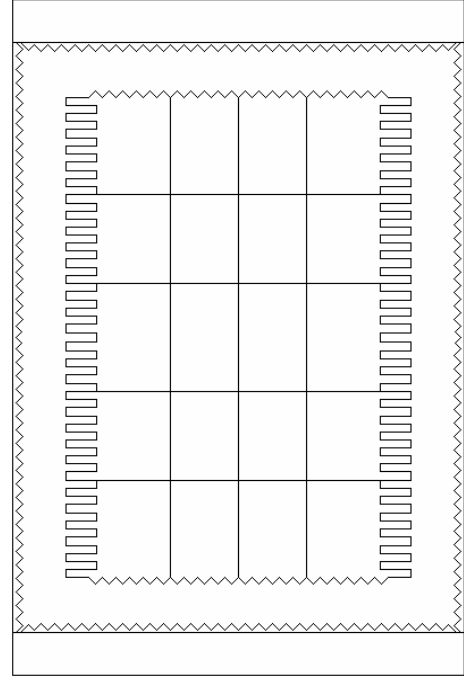
Sığır Sidiği

Şekil 45. Yün Kilim -5 Motifleri

İnceleme Tarihi	: 27.05.2009
Bulunduğu Yer	: İncesu Beldesi Camii
Yılı	: 1980-90'lar
Türü	: Yaygı
Yapılış amacı	: Kullanım Amaçlı
Durumu	: Sağlam
Boyutları	:
En	: 127 cm
Boy	: 176 cm
M ²	: 2.23 m ²
Sıklık	: 40x120 (1 d m ² 'de)
Yörede Verilen İsmi	: Çıbıklı
Kullanılan Araç Gereçler	:
Atkıda	: Yün
Çözüde	: Yün
Desende	:
Kullanılan Teknik	: Kilim
Kullanılan Motifler	: Çıbıklı göbek, kıvrım, kuş, elma içi, el parmak, Sığır sidiği.
Kullanılan Renkler	: Pembe, beyaz, turuncu, mavi, siyah, gri
Kompozisyon	: Dokumaya sığır sidiği motifiyle başlanmış olup bordürde ise kuş motifleri sıralanmıştır. Zeminde üç adet çıbıklı göbek motifi olup içlerinde kıvrım motifi bulunmaktadır. Zemin kenarında ise el parmak motifleri sıralanmıştır.

Resim 20. Yün kilim -6

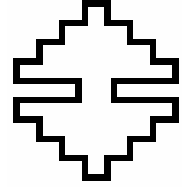
Şekil 46. Yün kilim -6 Yüzey Şeması

Parmaklı

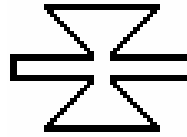
Kapak Yeleni

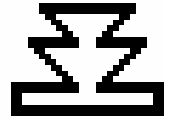
Elma

Sığır Sidiği

Kelebek

Yarım Takka

El Parmak

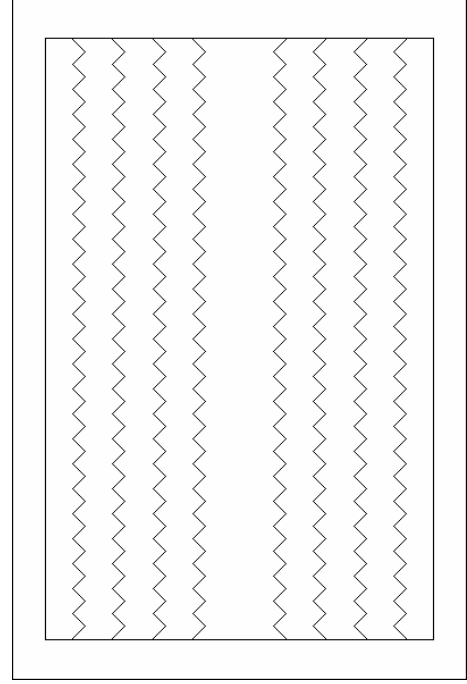
Şekil 47. Yün Kilim -6 Motifleri

İnceleme Tarihi	: 18.04.2010
Bulunduğu Yer	: İncesu Beldesi, Zübeyde Aktaş'ın evi
Yılı	: 1995
Türü	: Yaygı
Yapılış amacı	: Kullanım amaçlı
Durumu	: Sağlam
Boyutları	:
En	: 187 cm
Boy	: 305 cm
M ²	: 5.70 m ²
Sıklık	: 40x100 (1 dm ² 'de)
Yörede Verilen İsmi	: Çıbıklı
Kullanılan Araç Gereçler	:
Atkıda	: Yün
Çözüde	: Yün
Desende	:
Kullanılan Teknik	: Kilim
Kullanılan Motifler	: Baklava
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, Krem, yeşil, mavi, turuncu, mor, bordo, siyah

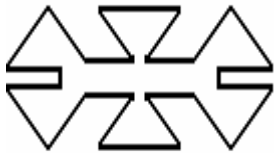
Kompozisyon : Dokumaya parmaklı motiflerinin sıralanması ile bant, ince su olarak sığır sidiği motifi dokumanın etrafını sarmaktadır. Elma motifiyle de bordür oluşturulmuştur. Zeminde ise kapak yeleni motifleriyle süslenirken kenarlarında ise alan bölünmesini el parmak motifi sağlamıştır.

Resim. 21. Yün kilim - 7

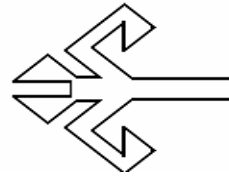
Şekil 48. Yün kilim -7 Yüzey Şeması

Takkalı makas

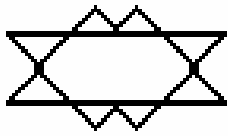
Elma

Koçboynuzu

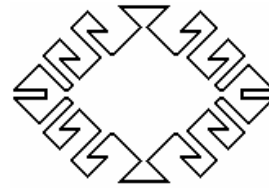
Çultar

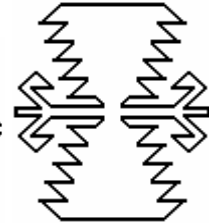
Ayna

Yarım elma

Kıvrım

Kapak yeleni

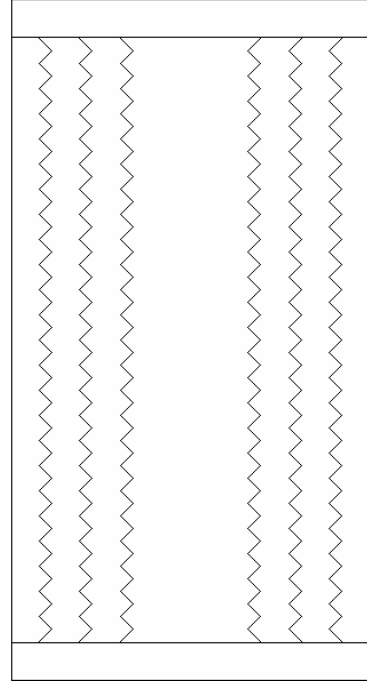
Şekil 49. Yün Kilim -7 Motifleri

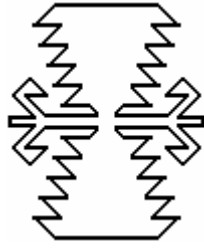
İnceleme Tarihi	: 27.05.2009
Bulunduğu Yer	: İncesu Beldesi Güldane Özkan'ın evi.
Yılı	: 1999
Türü	: Yaygı
Yapılış amacı	: Kullanım amaçlı
Durumu	: Sağlam
Boyutları	:
En	: 167 cm
Boy	: 290 cm
M ²	: 4.84 m ²
Sıklık	: 40x100 (1dm ² 'de)
Yörede Verilen İsmi	: Cadı
Kullanılan Araç Gereçler	:
Atkıda	: Yün
Çözüde	: Yün
Desende	:
Kullanılan Teknik	: Kilim
Kullanılan Motifler	: Ayna, kıvrım, yarım elma, elma, takkalı makas, koçboynuzu, çultar,
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, turuncu, pembe, yeşil, lacivert, siyah, krem
Kompozisyon	: Kapak yeleni motifi bordürde bir birini takip ederek bezenmiştir. Zeminde ise kıvrım motifi ile 14 adet üst üste göbekler oluşturulmuştur. Aynı zamanda kıvrım motiflerin yarsı yapılarak boyuna şeritler oluşturularak farklı renkler alan bölünmeleri oluşturmuştur.

Resim 22. Yün kilim -8

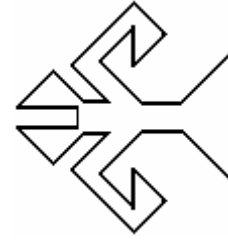
Şekil 50. Yün kilim -8 Yüzey Şeması

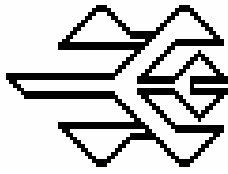
Kapak yeleni

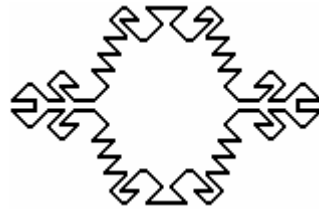
Yarım elma

Koçboynuzu

Gülbudak

Kıvrım

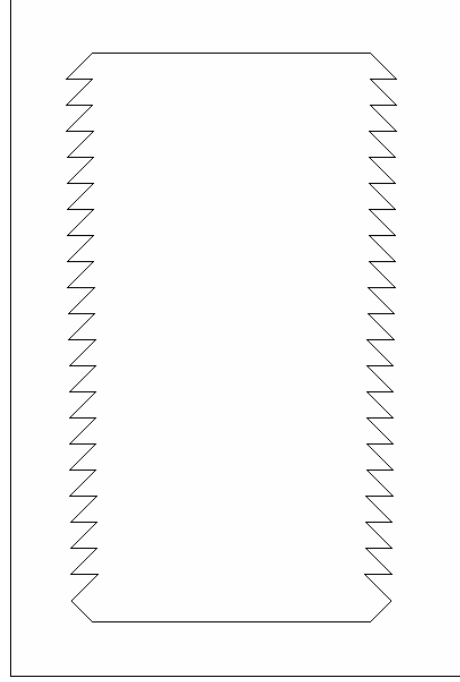
Eliböğünde

Şekil 51. Yün Kilim -8 Motifleri

İnceleme Tarihi	: 27.05.2009
Bulunduğu Yer	: İncesu camii,
Yılı	: 1990-95'ler
Türü	: Yaygı
Yapılış amacı	: kullanım amaçlı
Durumu	: Sağlam
Boyutları	:
En	: 100 cm
Boy	: 210 cm
M ²	: 2.10 m ²
Sıklık	: 40x120 (1 dm ² 'de)
Yörede Verilen İsmi	: Cadı
Kullanılan Araç Gereçler	:
Atkıda	: Yün
Çözüde	: Yün
Desende	:
Kullanılan Teknik	: Kilim
Kullanılan Motifler	: Kapak yeleni, yarım elma, koçboynuzu, gülbudak, kıvrım, eliböğründe
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, yeşil, mavi, siyah, kahverengi, sarı
Kompozisyon	: Dokumanın ayak kısmında kapak yeleni motifiyle başlanmış, dokumanın göbek kısımları kıvrım motifleri ile bezenmiş, kıvrım motifinin yarısı yapılarak boyuna renklerle alan bölünmeleri oluşturulmuştur.

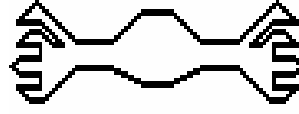
Resim 23. Yün kilim -9

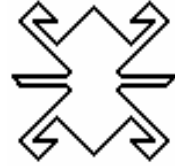
Şekil 52. Yün kilim -9 Yüzey Şeması

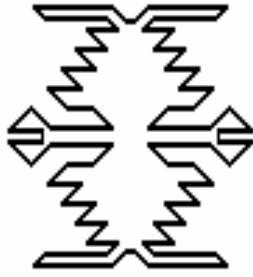
Yarım elma

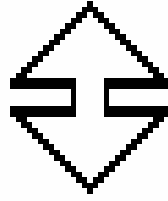
Kuş

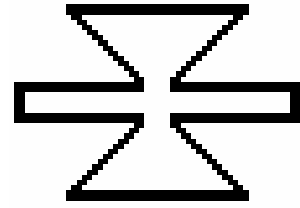
Eliböğründe

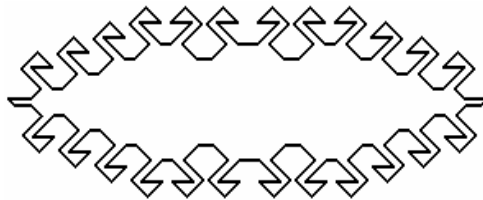
Akayak

Küpe

Kelebek

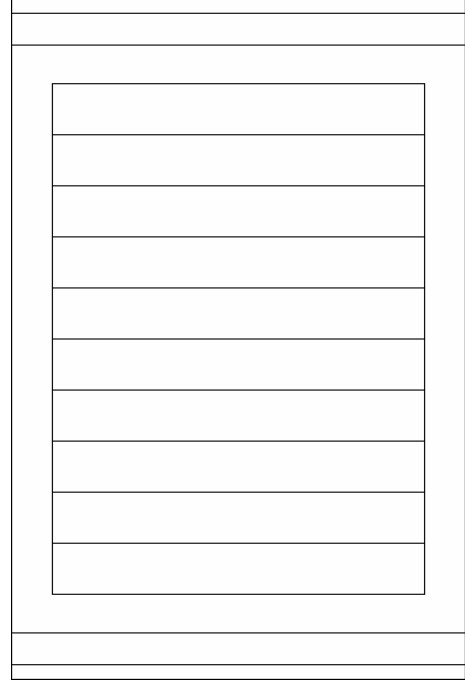
Kıvrım

Şekil 53. Yün Kilim -9 Motifleri

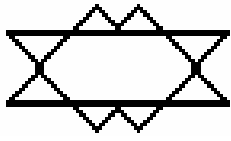
İnceleme Tarihi	: 27.05.2009
Bulunduğu Yer	: İncesu Beldesi, Güldane Özkan'ın evi.
Yılı	: 2005
Türü	: Paspas
Yapılış amacı	: Kullanım amaçlı
Durumu	: Sağlam
Boyutları	:
En	: 70 cm
Boy	: 90 cm
M ²	: 0.63 m ²
Sıklık	: 40x80 (1 dm ² 'de)
Yörede Verilen İsmi	: Gülgülü
Kullanılan Araç Gereçler	:
Atkıda	: Yün
Çözüde	: Yün
Desende	:
Kullanılan Teknik	: Kilim
Kullanılan Motifler	: Yarım elma, kuş, eli böğründe, küpe, akayak, kelebek, kıvrım
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, kahverengi, mavi, sarı, yeşil, pembe, turuncu, siyah
Kompozisyon	: Dokumaya akayak motifinin yarısı yapılarak ayak kısmı bezenmiştir. Zeminde ise simetri ve asimetri olarak motifler yerleştirilmiştir.

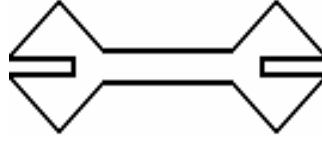
Resim 24. Yün kilim -10

Şekil 54. Yün kilim -10 Yüzey Şeması

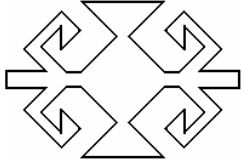
Ayna

Kurtağzı

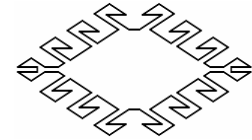
Kuşvurnu

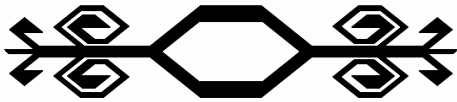
Koçboynuzu

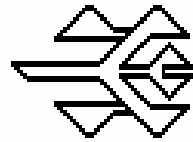
Tabaka

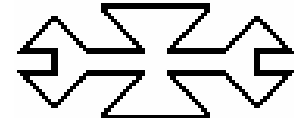
Kıvrım

Kağnı

Gülbudak

Takkalı makas

Şekil 55. Yün Kilim -12 Motifleri

İnceleme Tarihi : 27.05.2009
Bulunduğu Yer : İncesu Beldesi, Eşe Çevik'in evi.
Yılı : 1985'ler
Türü : Yaygı
Yapılış amacı : Çeyizlik
Durumu : Sağlam
Boyutları :
En : 173 cm
Boy : 274 cm
M² : 4.74 m²
Sıklık :40x120 (1 dm²'de)

Yörede Verilen İsmi : Kağnılı

Kullanılan Araç Gereçler :

Atkıda : Yün

Çözüde : Yün

Desende :

Kullanılan Teknik : Kilim

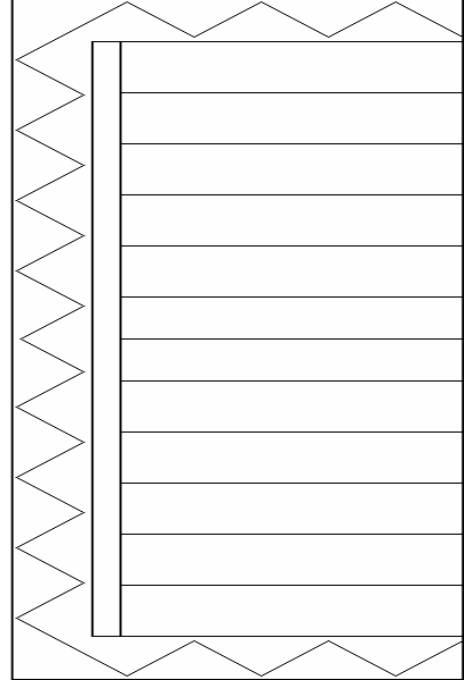
Kullanılan Motifler : Kağnı, aynalı tabaka, takkalı makas, gülbudak, kıvrım, koçboynuzu, kuşburnu, ayna, kurtağzı.

Kullanılan Renkler : Kırmızı, siyah, turuncu, sarı, yeşil, mavi, kahverengi, bordo, beyaz.

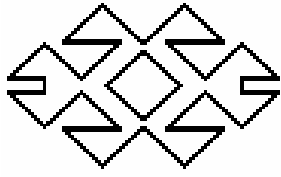
Kompozisyon : Dokumanın başlangıcında farklı renklerle ince şeritler yapıldıktan sonra kuşburnu motifinin birbirini takip etmesi ile ince bir bant oluşturulmuştur. Ayak kısımlarındaki bordürler aynalı tabaka motifi, kenar bordürler ise aynalı tabakanın uçlarındaki koçboynuzu motifleri ile bezenmiştir. Zeminde ise dokumaya da ismini veren kağnılı motiflerinin üst üste farklı renklerde dokunması ile alan bölünmeleri oluşmuştur.

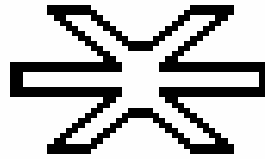
Resim 25. Yün kilim -11

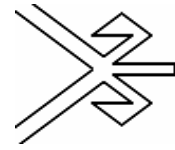
Şekil 56. Yün kilim -11 Yüzey Şeması

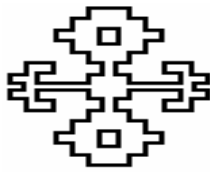
Kurtağzı

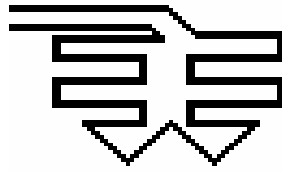
Kelebek

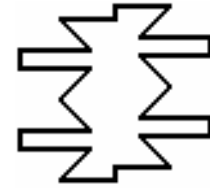
Eliböğünde

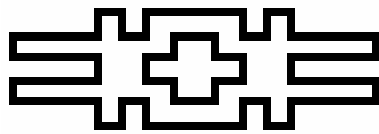
Çultar

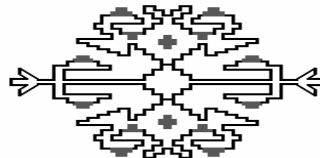
Boynu bükük

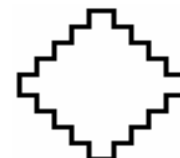
Bilinmiyor

Bilinmiyor

Bilinmiyor

Elma

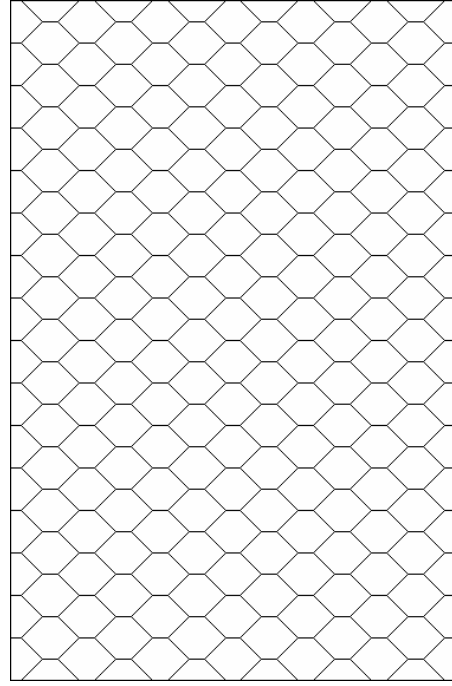
Şekil 57. Yün Kilim -13 Motifleri

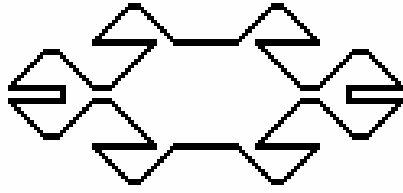
İnceleme Tarihi	: 18.04.2010
Bulunduğu Yer	: İncesu Beldesi, Fatma Seçme'nin evi.
Yılı	:
Türü	: Yaygı
Yapılış amacı	: Kullanım amaçlı
Durumu	: Yıpranmış
Boyutları	:
En	: 100 cm
Boy	: 332 cm
M ²	: 3.32 m ²
Sıklık	: 80x220 (1 dm ² 'de)
Yörede Verilen İsmi	: Kanatlı
Kullanılan Araç Gereçler	:
Atkıda	: Yün
Çözüde	: Yün
Desende	:
Kullanılan Teknik	: Kilim
Kullanılan Motifler	: Kurtağzı, kelebek, eliböğünde, çultar, elma, boynubükük.
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, mavi, beyaz
Kompozisyon	: Dokumanın bordürü elibelinde ve boynubükük motifi birbirine bitişik bir şekilde bezenmiştir. Zeminde farklı renkler bantları oluşturmuştur. Bantlar içinde aynı motifler simetri esasına dayanarak zemini doldurmaktadır.

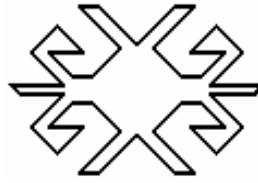
Resim 26. Yün Kilim -12

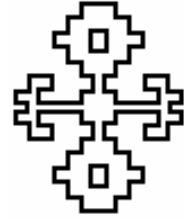
Şekil 58. Yün Kilim -12 Yüzey Şeması

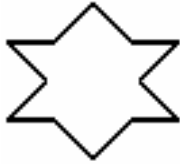
Kurtağzı

Eliböğünde

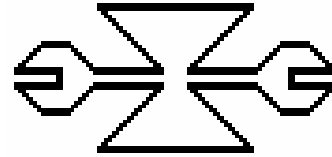
Çultar

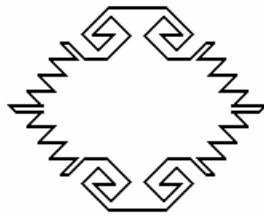
Yıldız

Yedirge makası

Takkalı makas

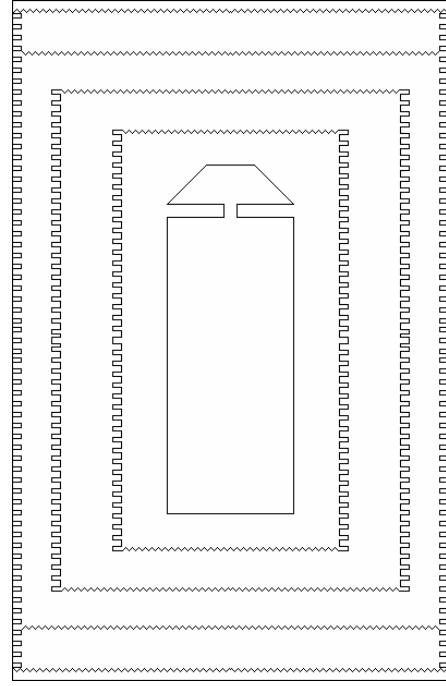
Koçboynuzu

Şekil 59. Yün Kilim -12 Motifleri

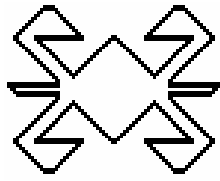
İnceleme Tarihi	: 27.05.2009
Bulunduğu Yer	: İncesu Beldesi, Bakiye Akçeşme'nin evi.
Yılı	: 2001
Türü	: Yaygı
Yapılış amacı	: Kullanım amaçlı
Durumu	: Sağlam
Boyutları	:
En	: 94 cm
Boy	: 160 cm
M ²	: 1.50 m ²
Sıklık	: 40x80 (1 dm ² 'de)
Yörede Verilen İsmi	: Koçboynuzlu
Kullanılan Araç Gereçler	:
Atkıda	: Yün
Çözüde	: Yün
Desende	: Yün
Kullanılan Teknik	: Kilim
Kullanılan Motifler	: Koçboynuzu, kurtağzı, takkalı makas, yedirge makası, yıldız, çultar, eliböğünde.
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, turuncu, açık yeşil, yeşil, sarı, beyaz, turuncu, açık mavi, mavi
Kompozisyon	: Dokumaya ismini veren koçboynuzlu motifinin içine farklı motifler yerleştirilmesi ve koçboynuzu motifi, enine ve boyuna bir birini takip ederek dokumanın yüzeyini bezemiştir.

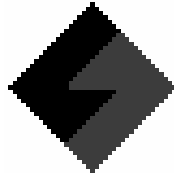
Resim 27. Yün Kilim -13

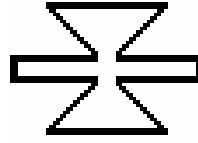
Şekil 60. Yün Kilim -13 Yüzey Şeması

Koçboynuzu

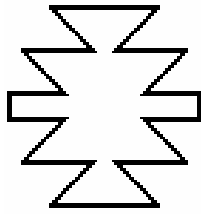
İç içe

Kelebek

Yarım Elma

Elma

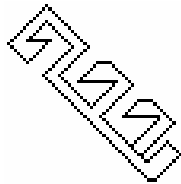
Eliböğründe

El parmak

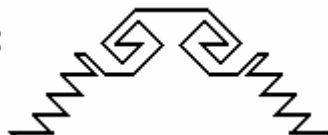
sığır sidiği

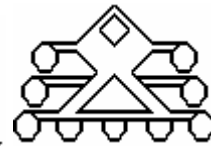
Kıvrım

Takkalı makas

Kıvrımlı Kapak Yeleni

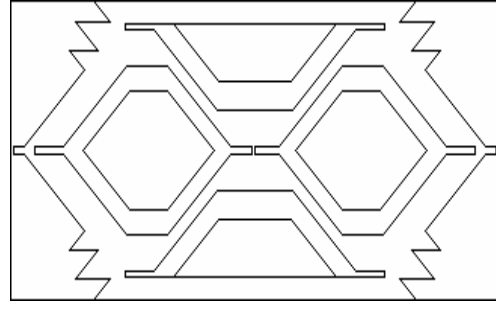
Fener

Şekil 61. Yün Kilim -13 Motifleri

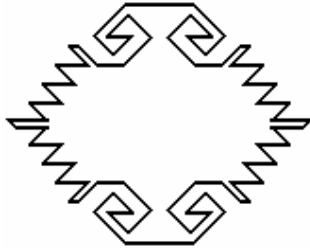
İnceleme Tarihi	: 27.05.2009
Bulunduğu Yer	: İncesu Camii
Yılı	:
Türü	: Seccade
Yapılış amacı	: Kullanım amaçlı
Durumu	: Sağlam
En	: 76 cm
Boy	: 160 cm
M ²	: 1.21 m ²
Sıklık	: 40x180 (1 dm ² 'de)
Yörede Verilen İsmi	: namazlağ
Kullanılan Araç Gereçler	:
Atkıda	: Yün
Çözüde	: Yün
Desende	:
Kullanılan Teknik	: Kilim
Kullanılan Motifler	: Koçboynuzu, iç içe, kelebek, yarım elma, elma, eliböğünde, el parmak, sığır sidiği, kıvrım, takkalı makas, kıvrımlı kapak yeleni, fener, el-parmak.
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, yeşil, beyaz, sarı, pembe, turuncu.
Kompozisyon	: Dokumanın ayak kısmındaki bantta karşılıklı birbirine bakan yarım kıvrımlı kapak yeleni motifi, bu alandan sonra iki bordürden birincisine başlarken sığır sidiği ve kenarlarında el parmak motifi diğer bordüre geçişi sağlamaktadır. İlk bordürün içinde birbirini takip eden takkalı makas motifi bezenirken ikinci bordürün içine elma motifleri bezenmiştir. İç zeminde koçboynuzu motifi üst üste gelmiş ve iç zeminin tepe kısmına mihrap yapılmıştır. Mihrabın içine fener motifi, kenarlarına ise karşılıklı bir birine bakan kıvrım motifi yerleştirilmiştir.

Resim 28. Yün Pano -1

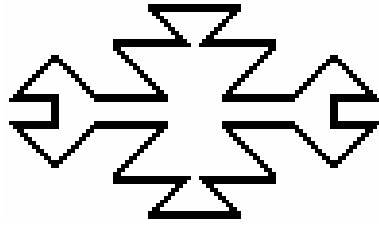
Şekil 62. Yün Pano -1 Yüzey Şeması

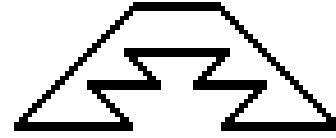
Koçboynuzu

Kıvrım

Yedirge makası

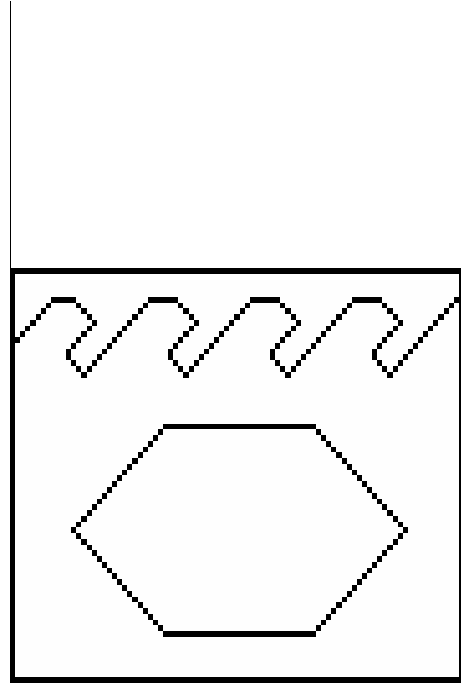
Yarım ayna

Şekil 63. Yün Pano-1 Motif Çizimleri

İnceleme Tarihi	: 18.04.2008
Bulunduğu Yer	: İncesu Beldesi, Hatice Öztaş'ın evi.
Yılı	: 1982
Türü	: Pano
Yapılış amacı	: Dekoratif
Durumu	: Sağlam
Boyutları	:
En	: 63 cm
Boy	: 40 cm
M ²	: 0.25 m ²
Sıklık	: 50x100 (1 m ² 'de)
Yörede Verilen İsmi	: Koçboynuzlu
Kullanılan Araç Gereçler	:
Atkıda	: Yün
Çözüde	: Yün
Desende	:
Kullanılan Teknik	: Kilim
Kullanılan Motifler	: Koçboynuzu, kıvrım, yarım elma, yedirge makas.
Kullanılan Renkler	: Yeşil, beyaz, kahverengi, turuncu, sarı
Kompozisyon	: Dokumaya bezeme (sumak, zincir, saç örgüsü) yapılarak başlanmıştır. Bezeme kısmından sonra kıvrım motifleri ayak kısımlarını oluşturmaktadır. Zeminde iki adet koçboynuzu motifi ve iki adet yarım koç bounuzu motifi zemini bezemişlerdir.

Resim 29. Yün Çanta -1

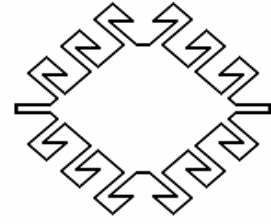
Şekil 64. Yün Çanta -1 Yüzey Şeması

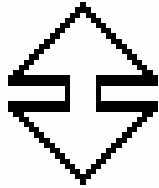
Elma

Çıltar

Çifte Kıvrım

Küpe

Kıvrım

Şekil 65. Yün Çanta -1 Motifleri

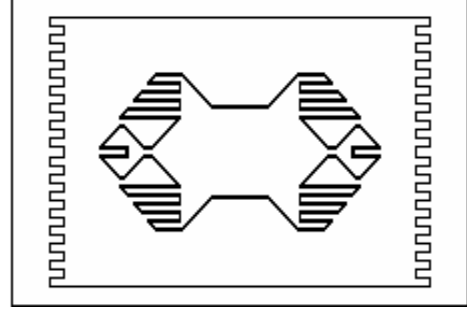

İnceleme Tarihi	: 18.04.2010
Bulunduğu Yer	: İncesu Beldesi, Eşe Çevik'in evi.
Yılı	: 1987
Türü	: Çanta
Yapılış amacı	: Dekoratif
Durumu	: Sağlam
Boyutları	:
En	: 25 cm
Boy	: 26 cm
M ²	: 0.06 m ²
Sıklık	: 40x80 (1dm ² 'de)
Yörede Verilen İsmi	: Kıvrımlı çanta
Kullanılan Araç Gereçler	:
Atkıda	: Yün
Çözüde	: Yün
Desende	: Yün
Kullanılan Teknik	: Kilim
Kullanılan Motifler	: Çultar, kıvrım, çifte kıvrım, elma, küpe
Kullanılan Renkler	: Sarı, kırmızı, mavi, yeşil, krem
Kompozisyon	: Dokumanın başlangıcı kıvrım motifi ile

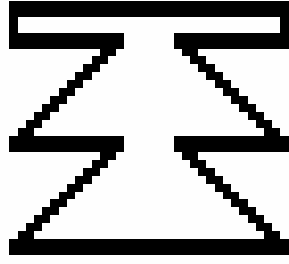
başlamıştır. Zeminde göbekte çifte kıvrım ve göbeğin köşelerinde elma motifi ile dokumanın zemini bezenmiştir.

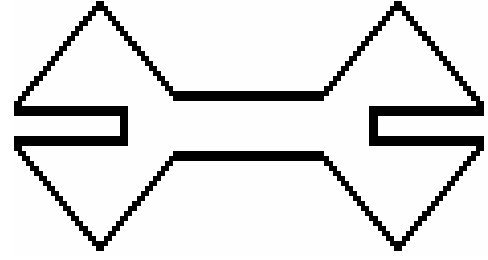
Resim 30. Yün Çanta -2

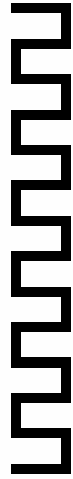
Şekil 66. Yün Çanta -2 Yüzey Şeması

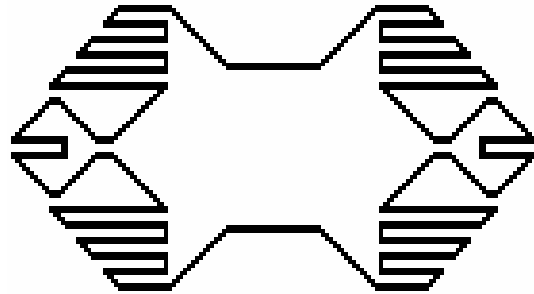
Yarım taka

Kurtağzı

El-Parmak

Kuş

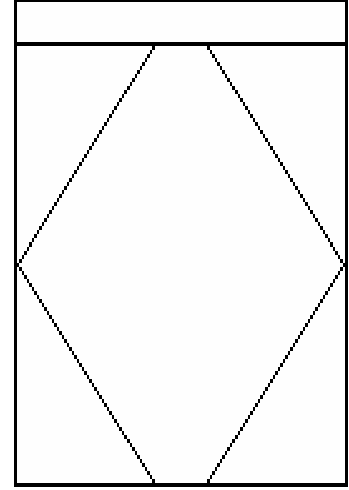
Şekil 67. Yün Çanta -2 Motifleri

İnceleme Tarihi	: 27.05.2009
Bulunduğu Yer	: İncesu Beldesi, Meryem Özçelik'in evi.
Yılı	: 2003
Türü	: Çanta
Yapılış amacı	: Dekoratif
Durumu	: Sağlam
Boyutları	:
En	: 28 cm
Boy	: 21 cm
M ²	: 0.058 m ²
Sıklık	: 40x160 (1 dm ² 'de)
Yörede Verilen İsmi	: Kuşlu Çanta
Kullanılan Araç Gereçler	:
Atkıda	: Yün
Çözüde	: Yün
Desende	: Yün
Kullanılan Teknik	: Kilim
Kullanılan Motifler	: Kuş, elma, el-parmak, kurtağzı
Kullanılan Renkler	: Mavi, sarı, kırmızı, mor.

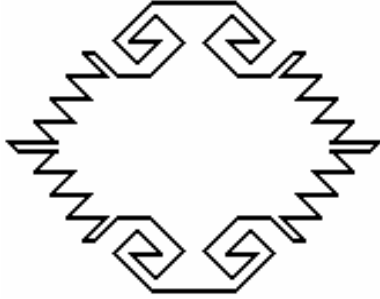
Kompozisyon :Dokumaya motifsiz bir başlangıç yapılarak dokumanın bordürü motifsiz olup iç zemini bordürden ayıran el parmak motifi kullanılmıştır. Zeminde ise dokumaya da ismini veren kuş motifi, bu motifin ortasında kurtağzı, altında ve üstünde olmak üzere yarım takka motifi kullanılmıştır.

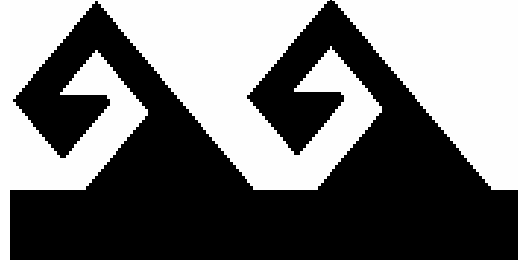
Resim 31. Yün Çanta-3

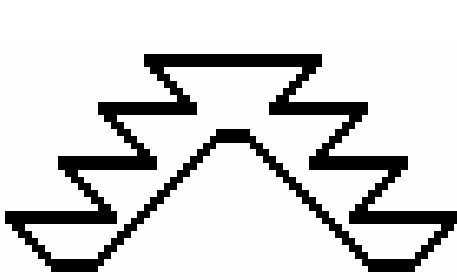
Şekil 68. Yün Çanta-3 Yüzey Şeması

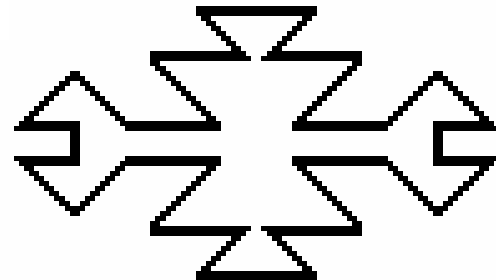
Koçboynuzu

Kvrım

Yarım elma

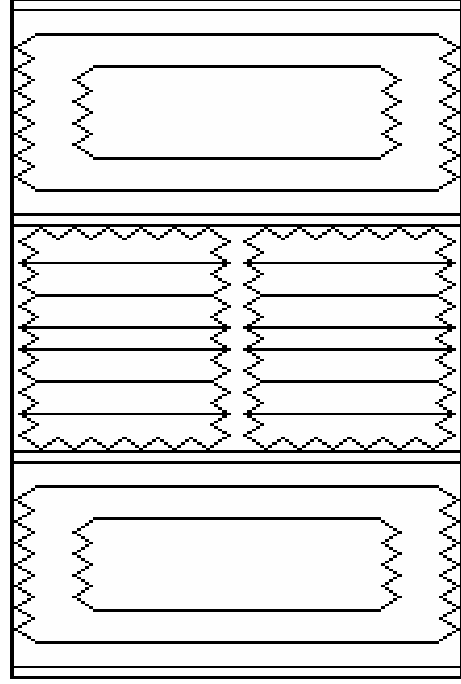
Takkalı Makas

Şekil 69. Yün Çanta-3 Motifleri

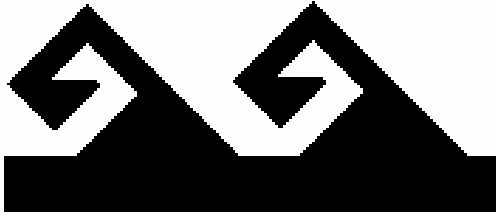
İnceleme Tarihi	: 18.04.2010
Bulunduğu Yer	: İncesu Beldesi, Yaşar Deveci'nin evi
Yılı	: 1961
Türü	: Çanta
Yapılış amacı	: Dekoratif
Durumu	: Sağlam
Boyutları	:
En	: 29 cm
Boy	: 30 cm
M ²	: 0.087 m ²
Sıklık	: 50x200 (1 dm ² 'de)
Yörede Verilen İsmi	: Koçboynuzlu Çanta
Kullanılan Araç Gereçler	:
Atkıda	: Yün
Çözüde	: Yün
Desende	:
Kullanılan Teknik	: Kilim
Kullanılan Motifler	: Koçboynuzu, kıvrım, takkalı makas, yarım elma.
Kullanılan Renkler	: kırmızı, krem, yeşil, mavi.
Kompozisyon	:Dokumanın başlangıç kısmı kıvrım motifi, zeminin göbeğinde dokumaya ismini veren koçboynuzu motifi, koçboynuzu motifinin içinde takkalı makas kullanılmıştır. Göbeğin köşelerinde ise yarım elma bezemesi görülür.

Resim 32. Yün Heybe-1

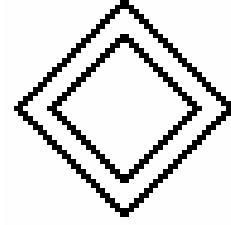
Şekil 70. Yün Heybe-1 Yüzey Şeması

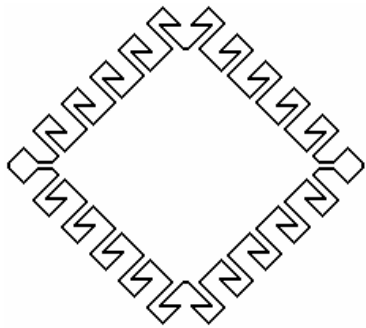
Kıvrım

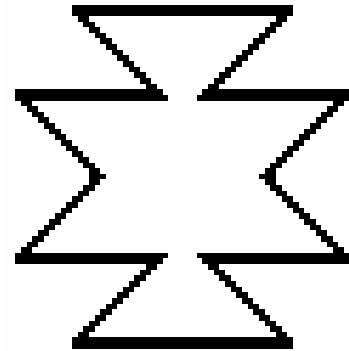
Sığır Sidiği

Göz

Kıvrım

Elma

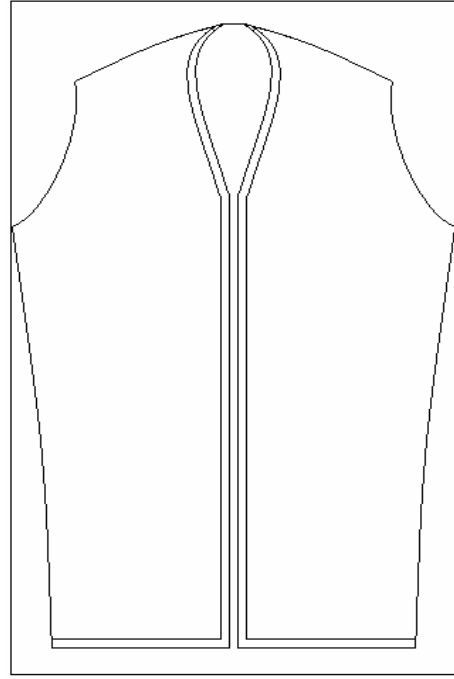
Şekil 71. Yün Heybe Motifleri

İnceleme Tarihi	: 18.04.2010
Bulunduğu Yer	: İncesu Beldesi, Hatice Öztaş'ın evi.
Yılı	: 1975
Türü	: Heybe
Yapılış amacı	: Kullanım amaçlı
Durumu	: Sağlam
Boyutları	:
En	: 50 cm
Boy	: 150 cm
M ²	: 0.75 m ²
Sıklık	: 40x180 (1 dm ² 'de)
Yörede Verilen İsmi	: Heybe
Kullanılan Araç Gereçler	:
Atkıda	: Yün
Çözüde	: Yün
Desende	:
Kullanılan Teknik	: Kilim
Kullanılan Motifler	: Çifte kıvrım, göz, sığır sidiği, kıvrım, elma.
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, siyah, turuncu.

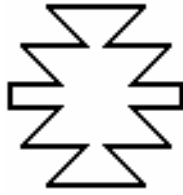
Kompozisyon :Dokumanın başlangıcı kıvrım motiflerinin bant oluşturması, bu banttan sonra bordür kısmında göz motifinin sıralı bir şekilde kullanılması, alan bölünmesini sağlayan sığır sidiği motifi ile yapılmıştır. İç zeminde çifte kıvrım motifi, çifte kıvrım motifinin içinde elma motifi yerleştirilmiştir. Dokumanın orta kısmında ise sığır sidiği motifi ile alan bölünmesi sağlanmış, ince şeritler halinde renk renk dokuma yapılmıştır.

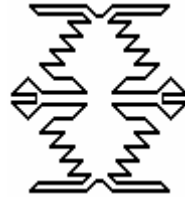
Resim 33. Yelek -1

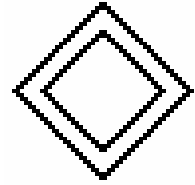
Şekil 72. Yelek-1 Yüzey Şeması

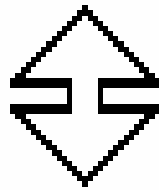
Elma

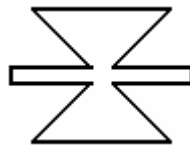
Akayak

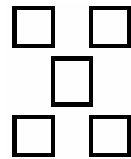
Göz

Küpe

Kelebek

Beştaş

Şekil 73. Yelek Motifleri

İnceleme Tarihi	: 15.05.2010
Bulunduğu Yer	: İncesu Beldesi, Nazife Çevik'evi.
Yılı	: 2005
Türü	: Yelek
Yapılış amacı	: Dekoratif
Durumu	: Sağlam
Boyutları	:
En	: 46 cm
Boy	: 62 cm
M ²	: 0.28 m ²
Sıklık	: 40x160 (1 dm ² 'de)
Yörede Verilen İsmi	: Yelek
Kullanılan Araç Gereçler	:
Atkıda	: Yün-Kıl
Çözüde	: Yün
Desende	:
Kullanılan Teknik	: Kilim
Kullanılan Motifler	: Akayak, göz, beştaş, kelebek, küpe, elma.
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, , yeşil, mavi, beyaz, siyah.

Kompozisyon : Dokumanın başlangıç kısmında sıralanmış küçük göz motifleri, dokumanın ana motifini oluşturan akayak motifini üst üste sıra halinde dokunmuştur. Akayak motifinin kenarlarına sağ ve sol tarafına beştaş motifleri yerleştirilmiştir. Akayak motifinin içine ise kelebek ve elma motifleri bezenmiştir. Dokumanın omuz kısımlarına yine dört adet göz motifi birleştirilerek dokunmuştur.

4. BULGULAR VE YORUM

Araştırma alanı olarak seçilen Isparta İli Keçiborlu İlçesi İncesu Beldesi düz dokuma örneklerinden 47 kilim, 18 çanta, 3 heybe, , 16 kıl yaygı, 7 paspas, 3 pano, 2 yelek olmak üzere toplam 96 adet dokuma incelenmiştir. Bunlardan örneklem olarak seçilen 2 kıl kilim, 15 yün kilim, 1 yün pano, 3 yün çanta, 1 yün heybe, 1 yelek olmak üzere toplam 23 adet dokumaya tezde yer verilmiştir.

İncesu Beldesi'nin hayvancılığa dayalı bir ekonomisi olması nedeniyle incelenen dokuma örneklerinde kıl ve yün malzeme kullanıldığı saptanmıştır.

Dokumalarda kullanılan motifler kuşaktan kuşağa aktarılmış ve bozulmadan günümüze kadar gelmiştir.

İncesu Beldesi düz dokuma yaygıları incelendiğinde genellikle yaygı amaçlı dokumalar üretildiği saptanmıştır. Dokumalarda genellikle kilim dokuma tekniği kullanıldığı görülmektedir.

İncesu halkı dokumalarını genellikle kızların çeyizlerine ve kullanım amaçlı dokumalar yapmışlardır. Erkekler için dokumalar ise öldükten sonra tabuta örtülüp camiye vermek içindir.

Yörede incelenen ve kayıt altına alınan dokumaların bazıları evlerle hala kullanılmakta bazıları ise çocukları için çeyiz sandıklarında saklanmaktadır.

Kullanılan dokuma ipliklerini yöre insanı kendi yetiştirdiği keçi ve koyunda kırkıp, eğirip, çile ve kelepler haline getirip boyacı ustalarına boyatırlardı. Çok eski örneklerin doğal boyalarla boyandığı kaynak kişilerden öğrenilmiştir. Yakın tarihte dokunanların ise sentetik boyalarla renklendirildiği belirlenmiştir.

Çoğu örnekte renklerin, örnekler eski olsa bile hala solmadığı görülmektedir. Bunun örneklerin kullanılmayıp katlanıp evde muhafaza edilmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Geleneksel Türk dokumalarında kullanılan bazı motiflere yöresel isimler verilmiştir. Bu isimler araştırmaya aynen alınıp, incelenip, bilgi verilmiştir. Araştırma kapsamına alınan örneklerin yörede hana adı verilen tezgahlarda

dokunduğu tespit edilmiştir. İncelenen örneklerin yeni dokunanları olduğu gibi tarihi bilinmeyen dokumalarda bulunmaktadır. Yörede ulaşılabilen düz dokumaların dışında düz dokumaların geçmişte oldukça fazla kullanıldığı tespit edilmiştir.

Bu gün hala kullanılanlar olduğu gibi evlerde katlanarak sandıklarda saklayanlarda vardır.

5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Göçebe hayatının ekonomisinin hayvancılığa dayalı olması nedeniyle malzeme temini oldukça kolay olmuştur. Yün ve kıl iplikleri kolay temin edilmesi, yöre insanı tarafından dokumacılığın gelişmesine katkı sağlamıştır. Birçok amaç için düz dokumalar hazırlanmıştır. Taşıma kolaylığı ve birçok işleve sahip olan düz dokumalar Yörüklerin yaşam tarzı ile tam bir uyum içindedir.

Dokumalar yazları evin önünde ağaç gölgesinde, yaylada, kışları ise evin içinde uygun odalarda yaygın olarak dokunmuştur.

Dokumalarda; farklı renkte, cinsten ve kalınlıkta atkı ve çözgü iplikleri kullanılmıştır. Özellikle yaşlı insanların evlerinde ve İncesu Beldesi camisinde en eski tarihli düz dokuma örneklerine rastlanmış bulunan düz dokuma kilim örneklerinde atkı çözgü ve desen iplerinde koyunyünü kullanılmıştır. Renk ve desen açısından zenginlik gösteren bu örnekler geçmiş kültürün izlerini taşıyan birer belge niteliğindedir. Yapılan alan araştırmasında çoğunlukla evlerde yaygılara, çantalara, heybelere rastlanmıştır.

En eski örneklerin yün ve kıl dokumalardan yapıldığı, kullanılan dokuma tekniği olarak eğri atkılı sarma konturlu kilim tekniği kullanıldığı tespit edilmiştir. Kılın dokuma da kullanıldığı düz dokumalar genellikle yedirge ismi verilen dokuma örneklerinde görmektediriz. Günümüze geldikçe doğal boyamacılın eskisi gibi yapılmadığı, sentetik boya ile boyanmış dokuma ipliklerinin renklendirildiği ve bu renklendirilen ipliklerle dokumaların yapıldığı tespit edilmiştir.

Dokumalarda görülen değişik kompozisyon özellikleri, cadı, gülgülü, yedirge namazlağ, koçboynuzlu, çibıklı, elmalı ve kağnılı olarak sınıflandırılmaktadır. Her

kompozisyonda genellikle aynı motifler farklı şekillerde kullanılması, yapılan her değişiklikte yeni bir desen tasarımı oluşması, Geleneksel Türk El Sanatlarında kullanılan motiflerinin çok zengin bir kültüre sahip olduğunun kanıtıdır.

Cadı dokuma örneklerinde, dokumanın ayak kısmında kapak yeleni motifiyle başlanmış, dokumanın göbek kısımları kıvrım motifleri ile bezenmiş, kıvrım motifinin yarısı yapılarak boyuna renklerle alan bölünmeleri oluşturulmuştur.

Gülgülü örneklerinde, dokumaya akayak motifinin yarısı yapılarak ayak kısmı bezenmiştir. Zeminde ise simetri ve asimetri olarak motifler yerleştirilmiştir.

Yedirge dokuma örneklerinde kelebek motifiyle içten dışa doğru açılarak tek göllü, iki göllü üç göllü gibi dokumalar oluşturulmuştur.

Namazlağ örneklerinde, dokumanın ayak kısmındaki bantta karşılıklı birbirine bakan yarım kıvrımlı kapak yeleni motifi, bu alandan sonra iki bordürden birincisine başlarken sığır sidiği ve kenarlarında el parmak motifi diğer bordüre geçişi sağlamaktadır. İlk bordürün içinde birbirini takip eden takkalı makas motifi bezenirken ikinci bordürün içine elma motifleri bezenmiştir. İç zeminde koçboynuzu motifi üst üste gelmiş ve iç zeminin tepe kısmına mihrap yapılmıştır. Mihrabın içine fener motifi, kenarlarına ise karşılıklı bir birine bakan kıvrım motifi yerleştirilmiştir.

Koçboynuzlu örneklerinde, koçboynuzlu motifinin içine farklı motifler yerleştirilmesi ve koçboynuzu motifi, enine ve boyuna bir birini takip ederek dokumanın yüzeyini bezemiştir.

Çıbıklı örneklerinde, Dokumaya sığır sidiği motifiyle başlanmış olup bordürde ise kuş motifleri sıralanmıştır. Zeminde üç veya daha fazla çıbıklı göbek motifi olup içlerinde kıvrım motifi bulunmaktadır. Zemin kenarında ise el parmak motifleri sıralanmıştır.

Elmalı dokuma örneklerinde, aynı motifin tekrarlanması ile bantlar şeklinde dokumalar bezenmiştir.

Kağnılı örneklerinde, dokumanın başlangıcında farklı renklerle ince şeritler yapıldıktan sonra kuşburnu motifinin birbirini takip etmesi ile ince bir bant oluşturulmuştur. Ayak kısımlarındaki bordürler aynalı tabaka motifi, kenar bordürler ise aynalı tabakanın uçlarındaki koçboynuzu motifleri ile bezenmiştir. Zeminde ise

dokumaya da ismini veren kağınlı motiflerinin üst üste farklı renklerde dokunması ile alan bölünmeleri oluşmuştur.

Çanta örneklerinde, genellikle büyük yaygı dokumalar bittikten sonra kalan çözümlere küçük dokumalar yapılabileceği için çanta dokumalar yapılmıştır. Yaygı türünün özelliğine göre çantalarda değişmektedir. Yaygıda kullanılan dokumaya ismini veren motif, çantaların göbek kısımlarına bezenmektedir. Kenarlarına ise el parmak, sıgır sidiği gibi motiflerle bezenmiştir.

Yörede yapılan en eski dokuma örnekleri dokumalarda oldukça kaliteli malzeme ve doğal boyalar kullanılmış olmasına rağmen yakın tarihli dokumalarda sentetik boyalarla boyanmış iplikler dokumanın malzemesini oluşturmuştur. Sentetik boyarla boyanmış ipliklerinde günümüzde tamamen yün olmayan ipliklerle dokumalar yapılması dokumaların kalitesini düşürmüştür.

Günümüzde düz dokumalar, çok az kişiler tarafından dokunmaktadır. Eski örnekler, yöre halkının evinde, duvarında ve döşemelerinde süsleme olarak kullanılmaktadır. Yörede eskiden Yörük yaşantısının olması nedeni ile önemli olan düz dokumalar günümüzde yaşam biçiminin değişmesi neticesinde önemini yitirdiği görülmektedir.

İncesu Camii ve evlerde tespit edilen düz dokumalar daha sistemli bir şekilde korunmalı ve muhafaza edilmelidir. Daha sonra yapılacak araştırmalar sonucu, tarihin kaybolmaması açısından en eski örneklerin satışı engellenip, bu örnekler müzeye kazandırılabilir.

İncesu Beldesi yanı sıra Isparta'nın bütün köy ve kasabalarındaki düz dokumalar araştırılıp, Isparta ve çevresine ait düz dokuma envanteri oluşturulabilir.

Geleneksel kültürümüzün bir parçası olan düz dokumacılığına yeni açılımlar sağlanarak, düz dokumalarının sadece yaygı olarak kullanılmasının dışında, alternatif bir hediyelik ürün olarak, piyasanın beğenisine sunulabilir.

Düz dokumacılığın yaygınlaştırılması ve cazip hale getirilebilmesi için Kültür Bakanlığı, Halk Eğitim Merkezi bünyesinde atölye sistemi oluşturulmalı, dokumalarda kullanılan motiflerin tek tek saptanmalı, kullanılan kompozisyonların çizimleri bilgisayar ortamında yapılarak desen bankaları oluşturulmalıdır.

KAYNAKÇA

Kitaplar:

ACAR B. (1982). **Kilim, Cicim, Zili, Sumak Türk Düz Dokuma Yaygıları**, İstanbul.

AKPINARLI, F, T. ONUK. (2003). **Şanlıurfa Karakeçili Kilimleri**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.

AYTAÇ, Ç. (1982). **El Dokumacılığı**, Elit ve Programlama Dairesi Yayınları, Ankara.

BARIŞTA, H, Ö. (1998). **Türk El Sanatları**, Ankara, T.C. Kültür Bakanlığı.

BİLİR, M. (1995). **İncesu köyü**, İncesu köyü yurt dışı çalışma grubu yayını, Isparta

BÖCÜZADE, S,S. (1983). **Kuruluşundan Bugüne Isparta Tarihi**, Serenler Yayını, İstanbul.

CİHANGİR, D. (2005). **Yörüklerin Sosyal ve Kültürel Hayatı (Antalya Örneği)**, Kızılelma Yayıncılık, İstanbul.

ÇELİK, A. (2008). **Bir Yörük Çocuğu Gözüyle Yörüklerin Dünyası**, Emedya Ofset, Isparta.

DENİZ, B. (1998). **Ayvacık (Çanakkale) Yöresi Düz Dokuma Yaygıları (Kilim-Cicim-Zili)**, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.

(2000). **Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları**, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.

DULKADİR, H. (1997). **İçel’de Son Yörükler Sarıkeçililer**, Mersin.

DURUL, Y. (1977). **Yörük Kilimleri**, Ak Yayınları, İstanbul.

ERBEK, M. (2002). **Çatalhöyük’ten Günümüze Anadolu Motifleri**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

ERÖZ, M. (1991). **Yörükler**, T.D. Araştırmaları, İstanbul.

GÖRGÜNAY, KIRZIOĞLU, N. (2001). **Altaylardan Tuna Boyu'na Türk Dünyasında Ortak Yanırlar (Motifler)**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Sanat Eserleri Dizisi: 366, Ankara.

İYRİBOR, N. (1958). **Türkiye'de Pamuk İpliği ve Pamuklu Mensucat Sanayi**, Ankara.

KORUR, N., R. (1937). **Türkiye'de Nebati Boyalar**, T.C. Yüksek Ziraat Enstitüsü Çalışmaları, Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü.

ÖZSAİT, M. (1985). **Helenistik ve Roma Devrinde Pisidya Tarihi**, İstanbul.

SEYİRCİ, M. (1996). **Batı Akdeniz'de Yörükler**, Yörükler, Kültür Bakanlığı, Ankara.

UĞUR, G. (1988). **Türk Halılarında Doğal Renkler ve Boyalar**, Ankara.

YAĞAN, Ş., Y. (1973). **Türk El Dokumacılığı**, İstanbul.

YALMAN, A. R. (1977). **Cenupta Türkmen Oymakları 1-2**, Ankara.

YÜNCÜ, A. (1998). **Sarıkeçili Yörükleri**, Tuğra Ofset.

Makaleler:

ÖZÖNDER, H. (1996). **Türk Dokumalarındaki Motiflerin Menşe Birliği ve Türk Sanatının Sürekliliği**, Türk Soylu Halkların Halı, Kilim ve Cicim Sanatı, Uluslararası Bilgi Şöleni Bildirileri, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Kayseri.

Diğer:

İnternet Kaynakları:

Kaynak:CoğrafiKonum,<http://megaisparta.com/ImageHandler.ashx?UploadedFile=true&image=~/_App_Data/UserImages/Image/harita.jpg>, [11.05.2010]

Keçiborlu İlçesi,

Kaynak:Keçiborluİlçesi,<http://www.isparta.gov.tr/index3.php?goster=2&b1=11&b2=3&b3=121>)[11.05.2010]

Tezler:

SÖKMEN, S. (2008) Isparta İli Gönen İlçesi Güneykent Kasabası **Düz Dokuma Yayguları**, Süleyman Demirel Üniversitesi Isparta

Sözlü Görüşmeler:

AKÇEŞME, B. “Ev Hanımı”. (27.05.2009). “**Dokuma Teknikleri Üzerine**”, sözlü görüşme, kaynak kişinin evi, İncesu -Isparta.

AKTAŞ, Z. “Ev Hanımı”. (18.04.2010). “**Dokuma Teknikleri Üzerine**”, sözlü görüşme, kaynak kişinin evi, İncesu -Isparta.

ÇEVİK, E. “Ev Hanımı”. (18.04.2010). “**Dokumada Kullanılan Araç ve Gereçler**”, sözlü görüşme, kaynak kişinin evi, İncesu -Isparta.

DEVECİ, Y. “Ev Hanımı”. (27.05.2009). “**İncesu Tarihi**”, sözlü görüşme, kaynak kişinin evi, İncesu -Isparta.

KARLI,O. Belediye Memuru”. (27.05.2009). “**İncesu Günümüzdeki Durumu**”, sözlü görüşme, kaynak kişinin evi, İncesu -Isparta.

ÖZÇELİK, M. “Ev Hanımı”. (27.05.2009). “**İncesu Dokuma Tarihi**”, sözlü görüşme, kaynak kişinin evi, İncesu -Isparta.

ÖZKAN, G. “Ev Hanımı”. (27.05.2009). “**İncesu Dokumaları**”, sözlü görüşme, kaynak kişinin evi, İncesu -Isparta.

SEÇME, F. “Ev Hanımı”. (18.04.2010). “**İncesu Dokumaları**”, sözlü görüşme, kaynak kişinin evi, İncesu -Isparta.